

2024

RAPORT ZA ROK

RAPORT

BIEGLI SĄDOWI

PISMOZNAWCY

ANALIZA PRAWNA, OPIS STANU FAKTYCZNEGO,
WYNIKI ANKIET WRAZ Z KOMENTARZEM

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

MISJA

obu podmiotów jest świadczenie usług eksperckich z dziedziny badania pisma ręcznego, działanie na rzecz rozwoju grafologii w kraju i na arenie międzynarodowej, szerzenie prawidłowej wiedzy na temat współczesnych możliwości badania pisma ręcznego, a także edukacja, kształtowanie i nadzorowanie standardów profesjonalnego opiniowania w związku z badaniem pisma ręcznego.

WIZJA

Kancelarii Prawno-Grafologicznej i PTG Signum Manus są cieszące się powszechnym autorytetem podmioty gospodarcze, pełniące rolę organów eksperckich, opiniodawczych i certyfikujących kwalifikacje pismoznawców, których publikacje będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla społeczeństwa.

AUTORZY RAPORTU:

mgr Karolina Gorzkowska

Prawnik, Grafolog, Psychografolog, Lingwista kryminalistyczny
Ekspert w zakresie kryminalistycznych, psychologicznych i klinicznych badań pisma ręcznego, lingwistyki kryminalistycznej
USA Court Expert Forensic Document Examiner

mgr Sylwia Posiadała

Kryminolog, grafolog, psychografolog
Ekspert w zakresie kryminalistycznych, psychologicznych, klinicznych badań pisma ręcznego
Lingwista kryminalistyczny

Kancelaria Prawno Grafologiczna
www.kpg-legal.pl

Polskie Towarzystwo Grafologiczne Signum Manus
www.grafolodzy.com

Warszawa, dnia 11.12.2024r.

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Założenia Raportu

2. Funkcja biegłego sądowego i podstawa prawna do działania

- a) rozproszenie przepisów prawa dotyczących funkcji biegłego sądowego i ostatnie zmiany w przepisach prawa
- b) wymogi prawne i formalne przy wpisie na listę biegłych po raz pierwszy
- c) wymogi prawne i formalne przy przedłużaniu kadencji biegłego
- d) prace koncepcyjne nad centralizacją i cyfryzacją biegłych sądowych i ustawą o biegłych sądowych

3. Biegły sądowy z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego i dokumentów

- a) objaśnienie podstaw terminologii z dziedziny badania pisma ręcznego
- b) objaśnienie podstaw terminologii z dziedziny badania dokumentów
- c) problematyka różnorodności nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego – propozycja ujednoczenia
- d) kompleksowe publikacje ujednoczające zagadnienia biegłego sądowego pismoznawcy i pojęć pismoznawczych
- e) problematyka związana z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego oraz brak uregulowania zawodu grafologa w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji
- f) analiza ogólnych danych liczbowych na podstawie aktualnych list biegłych sądowych
- g) analiza ogólnych danych liczbowych dotyczących specjalizacji z zakresu psychografologii, klinicznego badania pisma ręcznego, badania pisma patologicznego, badania pisma z kopii

4. Opis wyników badań:

4.1. Wyniki badań uzyskane z ankiet skierowanych do Sądów Okręgowych

- a) informacje ogólne
- b) problematyka wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji
- c) kwestie sporne przy przedłużaniu kadencji

4.2. Wyniki badań uzyskane z ankiet skierowanych do Sądów Rejonowych

- a) informacja ogólne
- b) problematyka współpracy między biegłymi sądowymi a Sądami Rejonowymi

Podsumowanie

Załączniki

- a) Wzór ankiet sporządzonych na potrzeby przeprowadzenia badań.
- b) Klasyfikacja zawodów („Grafolog”) wraz z propozycją zmiany stworzonej przez Kancelarię Prawno-Grafologiczną i PTG Signum Manus.

WSTĘP

Tegoroczne wydanie Raportu jest kontynuacją analizy zagadnień poruszanych w Raporcie za rok 2023. Jak w ubiegłym roku asumptem do Raportów była panująca wśród różnych środowisk opinia dotycząca badania pisma ręcznego, które określa je jako dziedzinę mętną, z racji licznych niejasności. O ile sam warsztat i podstawy merytoryczne są dla Autorów Raportu jasne, to trudno Im nie zgodzić się z tą panującą opinią, chociażby z uwagi na nadal występujące w tym środowisku niezgodności interpretacyjne, co do podstawowej terminologii.

Wieloletnia praktyka i doświadczenia Autorów Raportu – Ekspertów z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego, pełniących jednocześnie funkcje biegłych sądowych z tej dziedziny, zarówno w kraju jak i zagranicą – stanowi rzetelną podstawę do ustosunkowania się do zarzutu mętności nie tylko tej dziedziny, ale też środowiska biegłych sądowych pismoznawców.

Poszukując przyczyn takiego stanu rzeczy Autorzy Raportu w ubiegłym roku odkryli, że dotychczas nie pojawiło się żadne opracowanie poruszające problematykę biegłych sądowych z szeroko pojętego badania pisma ręcznego. W związku z powyższym podjęli decyzję o sporządzeniu pierwszej, obszernej publikacji na ten temat. Raport za rok 2023 otworzył cykl opracowań dotyczących badania pisma ręcznego, biegłych sądowych i obszarów z nimi związanymi. Tegoroczne wydanie jest drugą publikacją na ten temat.

W Raporcie poświęcono uwagę części proceduralnej powoływania biegłych, objaśnienia podstawowej terminologii związanej z m.in. szeroko pojętą dziedziną badania pisma ręcznego, możliwości uzyskania kwalifikacji z tej dziedziny, jak i dokonano analizy ogólnych danych liczbowych odnoszących się do biegłych z tej dziedziny. Wnioski z Raportu oparte są na podstawie danych uzyskanych z weryfikacji list biegłych sądowych sporządzanych przez każdy z okręgów, a także na podstawie wyników uzyskanych z ankiet, wypełnionych przez Sądy Okręgowe i Sądy Rejonowe.

W Raporcie znajdują się także komentarze Autorów zawierające m.in. propozycje usprawnienia, ujednoczenia poszczególnych omawianych kwestii.

1. ZAŁOŻENIA RAPORTU

Założenia niniejszego Raportu to:

- przedstawienie roli biegłego sądowego z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego i związanej z tym problematyki na poziomie proceduralnym i funkcjonalnym,
- wskazanie różnego rodzaju kwestii budzących wątpliwości w związku z pełnieniem funkcji biegłych sądowych z ww. dziedziny, ich omówienie, wnioski z nich płynące i ewentualne propozycje ich rozwiązania,
- zidentyfikowanie obszarów problematycznych we współpracy ze wszystkimi biegłymi sądowymi z punktu widzenia Sądów Rejonowych,
- dotarcie wniosków płynących z Raportu do szerokiego kręgu odbiorców, w tym m.in. do organów wymiaru sprawiedliwości, Ustawodawcy, innych biegłych sądowych oraz uświadomienie występujących problemów,
- zachęcenie biegłych sądowych z badania pisma ręcznego do podnoszenia kwalifikacji.

2. FUNKCJA BIEGŁEGO SĄDOWEGO I PODSTAWA PRAWNA DO DZIAŁANIA

a) rozproszenie przepisów prawa dotyczących funkcji biegłego sądowego

Według polskiego systemu prawa biegły sądowy to rola procesowa, funkcja pomocnika sądu. Pełnić ją może każda osoba fizyczna posiadająca specjalistyczną wiedzę, jak również instytucja naukowa lub specjalistyczna, poprzez wydanie opinii na podstawie powołania jej przez sąd bądź inny organ procesowy. Biegły sądowy nie jest zawodem, co zdarza się slyszec od samych bieglych zapytanych o wykonywany przez nich zawód. Wyróżnia się dwa tryby udzielenia pomocy pełniąc rolę biegłego: biegły powołany z listy Sądu Okręgowego (wpisany na 5-letnią kadencję) oraz biegły *ad hoc* (czyli doraźnie) w sytuacji, gdy posiadane przez osobę bądź instytucję naukową lub specjalistyczną wiadomości specjalne są niezbędne dla sądu w toku postępowania. W Raporcie tym uwagę poświęcono biegłym z list Sądów Okręgowych, czyli ustanowionych na wniosek kandydatów na biegłych sądowych.

Zagadnienie biegłych sądowych od lat jest przedmiotem dyskusji, w których krytykowane są same podstawy, tj. rozproszenie regulacji dotyczących funkcjonowania biegłych w przepisach kilku ustaw i wydanych do nich aktów wykonawczych. Informacji o: ustanawianiu, zwalnianiu z funkcji, pełnieniu czynności, udziale w postępowaniach, wynagradzaniu należy szukać w:

- a) Ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych (art. 157, w którym znajduje się delegacja dla prezesów sądów do prowadzenia list biegłych sądowych oraz dla ministra sprawiedliwości, którego zadaniem jest wydanie rozporządzenia określającego ogólnie rolę i czynności biegłego)¹;
- b) Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych (regulacja podstawowych kwestii dotyczących administrowania biegłymi, wymogów dla kandydatów na biegłych sądowych, obowiązków biegłego, prawa biegłego, zwolnienie z funkcji)²;

¹ Ustawa z dnia 27.7.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. 2001, Nr 98, poz. 1070.

² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, z dnia 24.1.2005 r. w sprawie biegłych sądowych, Dz. U. 2005, Nr 15, poz. 133.

- c) Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (określa „wewnętrzną organizację i porządek funkcjonowania sądów powszechnych”³, a w akcie tym biegli sądowi wymienieni są kilkakrotnie: §29, §92, §94, §122, §136, §156, §165, § 420);
 - d) Ustawie Kodeks postępowania cywilnego (art. 278-291)⁴;
 - e) Ustawie Kodeks postępowania karnego (art. 193-203)⁵;
 - f) Ustawie Kodeks postępowania administracyjnego (art. 75 § 1)⁶;
 - dotyczące powoływania biegłych w procesie i postępowaniu administracyjnym;
 - g) Ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (dotycząca regulacji finansowych m.in. dla biegłych sądowych)⁷;
 - h) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu cywilnym (jak w tytule)⁸;
 - i) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu karnym (jak w tytule)⁹;
- i innych aktach prawnych, w których fragmentarycznie poświęca się uwagę biegłym sądowym.

Kłopotów z pozyskaniem informacji o statusie i roli biegłych nastęrcza przede wszystkim mnogość aktów prawnych, jak również rozproszenie tematyczne. Od lat dyskutuje się o potrzebie ustawy o biegłych sądowych, która skupiałaby

³Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.06.2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz. U. 2019, poz. 1141.

⁴ Ustawa z 6.6.1997 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. Z 2018 r. poz. 1987 ze zm.

⁵ Ustawa z 6.06.1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Z 2018 r. poz. 1987 ze zm.

⁶ Ustawa z 14.6.1960r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz. U. Z 2018, poz. 2096 ze zm.

⁷ Ustawa z dnia 28.7.2005 r. O kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. Nr 167, poz. 1398.

⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 kwietnia 2024 r. w sprawie określania stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu cywilnym, Dz. U. 2024 poz. 627.

⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 kwietnia 2024 r. w sprawie określania stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych do wydawania opinii w postępowaniu karnym, Dz. U. 2024 poz. 615.

zagadnienia o tej istotnej roli procesowej, a także byłaby doskonałą przestrzenią do wprowadzenia niezbędnych zmian dotyczących funkcji biegłych.

W stosunku do zeszłorocznego Raportu należy zwrócić uwagę na wejście w życie dwóch Rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości w sprawie określania stawek wynagrodzenia biegłych. W porównaniu do poprzednio obowiązujących Rozporządzeń wprowadzono w nich zmiany, które dotyczą:

- podniesiono zakres procentowy kwoty bazowej, od której wylicza się wynagrodzenia biegłych.

W odniesieniu do obowiązującej w 2024r. stawki (1789,42 zł) wynagrodzenie eksperta pełniącego funkcję biegłego sądowego wynosi od 29,88 zł do 42,23 zł za godzinę pracy. Warto przy tym dodać, że minimalne wynagrodzenie za pracę wynosi 28,10 zł i otrzymuje je każdy pracownik, niezależnie od wykształcenia i doświadczenia. Zatem minimalne wynagrodzenie dla eksperta, od którego kwalifikacji zależą liczne postępowania, jest jedynie niecałe 2 zł wyższe od pracownika bez wykształcenia.

- wprowadzono zapis, dzięki któremu biegły w zakresie posiadanych wiadomości specjalnych wykonuje działalność zawodową lub naukowo-badawczą za granicą, może podnieść stawkę do wysokości nie wyższej niż 95 % kwoty bazowej, ale tylko w Rozporządzeniu dotyczącym postępowania karnego. Niezrozumiałym jest dlaczego zapis ten nie występuje w Rozporządzeniu dotyczącym postępowania cywilnego.

- zmieniono zapis dotyczący możliwości podwyższenia stawki w przypadku złożoności problemu badawczego.

W poprzednio obowiązującym Rozporządzeniu w postępowaniach karnych warunkiem wniosku o podwyższenie stawki było spełnienie wymogów posiadania wyższego wykształcenia mistrzowski oraz pełnienia funkcji biegłego sądowego nie krócej niż jedną kadencję lub funkcję rzeczoznawcy przez okres co najmniej pięciu lat. W obecnie obowiązującym nie ma wymogu minimalnego stażu. Warto przy tym zauważyć rozbieżności między Rozporządzeniami w postępowaniach cywilnych i karnych, które dla tego samego punktu, tj. możliwość podniesienia stawki przy złożonym problemie, mają różne wymogi. W postępowaniach karnych występuje

wymóg posiadania dyplomu ukończenia studiów wyższych lub dyplomu mistrzowskiego, w postępowaniach cywilnych takiego wymogu nie ma.

- zmieniono zapis dotyczący możliwości wnioskowania o zwrot poniesionych kosztów.

Aktualnie wydatki niezbędne dla wydania opinii, w szczególności wydatki materialowe, amortyzację aparatury badawczej oraz koszty dojazdu na miejsce wykonania czynności, biegły dokumentuje za pomocą faktur lub rachunków albo kopii tych dokumentów. W poprzednich Rozporządzeniach, w przypadku braku ww. dokumentów możliwe było przedstawienie oświadczenia. Zmiana ta spowodowała wzrost kosztów, gdyż biegły zamiast korzystać np. z urządzeń drukujących z własnego warsztatu pracy, aby uzyskać zwrot kosztów wydruków, musi korzystać z zewnętrznych usług.

b) wymogi prawne i formalne przy wpisie na listę biegłych po raz pierwszy

Niewątpliwie, nie tylko w związku z danym Raportem, jednymi z najistotniejszych kwestii są wymogi prawne i formalne, jakie ustawodawca stawia przed kandydatami na biegłych sądowych. Znajdujemy je w § 12. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych, z którego wyczytujemy, że: „Biegłym może być ustanowiona osoba, która:

- 1) korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) ukończyła 25 lat życia;
- 3) posiada teoretyczne i praktyczne wiadomości specjalne w danej gałęzi nauki, techniki, sztuki, rzemiosła, a także innej umiejętności, dla której ma być ustanowiona;
- 4) daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków biegłego;
- 5) wyrazi zgodę na ustanowienie jej biegłym.

2. Posiadanie wiadomości specjalnych powinno być wykazane dokumentami lub innymi dowodami. Ocena, czy posiadanie wiadomości specjalnych zostało dostatecznie wykazane, należy do prezesa.”¹⁰

Kandydat na biegłego sądowego oprócz dokumentów poświadczających posiadane przez niego wiadomości specjalne, w przypadku zatrudnienia zobowiązany jest także przedstawić opinię z miejsca pracy bądź w przypadku wykonywania wolnego zawodu, od organizacji zawodowej, do której należy.

Zasadniczo powyższe stanowi wszystkie wymogi prawne i formalne, które należy spełnić, aby zostać wpisanym na listy biegłych sądowych - ekspertów posiadających wiadomości specjalne, które mają posłużyć sądom do rozstrzygania kwestii będących przedmiotem postępowań. Na uwagę zasługuje przede wszystkim fakt, że sformułowanie tak niskich i nieprecyzyjnych wymogów w ogóle nie stwarza realnej możliwości wpisania na listy biegłych sądowych wyłącznie faktycznych ekspertów, osób o ponadprzeciętnych kwalifikacjach zawodowych, które to są potrzebą i oczekiwanym standardem rozstrzygania na poziomie postępowań sądowych. Ponadto tak sformułowane wymogi dotyczące kwalifikacji nie informują jakie *de facto* kwalifikacje powinien posiadać kandydat na biegłego z danej dziedziny. W kontekście kwalifikacji warte podkreślenia jest także to, że ustawodawca nie przewiduje nawet wymogu minimalnego poziomu wykształcenia (np. ukończenia studiów wyższych). Nie wymaga on także, aby jakiegokolwiek wykształcenie było kierunkowo związane ze wskazaną we wniosku dziedziną, co oznacza, że kandydat może mieć wykształcenie np. mechanika samochodowego, a wnioskować o wpis na listę biegłych w dziedzinie badania pisma ręcznego.

Wśród szeroko komentowanych wymóg wieku kandydata na biegłego także jest punktem zapalnym. Jedni podnoszą, że określony przez ustawodawcę minimalny wiek 25 lat budzi wątpliwość, czy na tym etapie życia można dysponować kwalifikacjami (wiedzą i doświadczeniem) eksperckimi. Jednocześnie głośno zwraca się uwagę na kwestię braku górnej granicy i problemy z pełnieniem funkcji biegłego przez osoby w wieku emerytalnym nierzadko mające trudności w nadażeniu za

¹⁰ Tamże.

tempem rozwoju niemalże każdej z dziedzin oraz ze współczesnym tempem i specyfiką pracy ogólnie. Odnośnie wieku biegłych sądowych szersze rozważania znajdują się w dalszej części Raportu poświęconej omówieniu wyników ankiety.

Zasadniczym problemem przy weryfikacji kwalifikacji biegłych sądowych przy ich wpisywaniu na listy biegłych jest to, że Prezesi Sądów Okręgowych nie dysponują narzędziami do faktycznej oceny wiedzy i umiejętności biegłych, którzy posiadają wiadomości specjalne z wielu dziedzin. Zgodnie z § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 24.01.2005r. w sprawie biegłych sądowych, „posiadanie wiadomości specjalnych powinno być wykazane dokumentami lub innymi dowodami. Ocena, czy posiadanie wiadomości specjalnych zostało dostatecznie wykazane należy do prezesa”¹¹. Przepis ten sprowadza się do konkluzji, iż prezes weryfikuje jedynie poprawność złożonych dokumentów oraz ich adekwatność do pełnionej funkcji np. czy kandydat ubiegający się o funkcję biegłego z zakresu medycyny, posiada dyplom ukończenia studiów o tym kierunku. Weryfikacja ma charakter bardziej formalny niż merytoryczny, ponieważ Prezesi Sądów Okręgowych nie mają możliwości i kompetencji, aby sprawdzić poziom wiedzy każdego kandydata, będących z różnych dziedzin nauki i rzemiosła. Sprowadza się to do sytuacji, w której działalność biegłego sądowego, a co za tym idzie, poziom jego kwalifikacji, weryfikowany jest dopiero na etapie postępowań sądowych, w których sporządza opinie.

Jak wykazano w Informacji o wynikach kontroli „Funkcjonowanie biegłych w wymiarze sprawiedliwości” opracowanym przez NIK:

- „prezes sądu okręgowego nie posiada narzędzi, które gwarantowałyby właściwą weryfikację fachowości, odpowiedzialności ani też bezstronności biegłych;
- przy ustanawianiu biegłych brak po stronie prezesa dobrych instrumentów do weryfikowania teoretycznych, a szczególnie praktycznych wiadomości specjalnych. Wobec bardzo dużego spektrum dziedzin, w których kandydaci

¹¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005r. w sprawie biegłych sądowych, § 12 ust. 2, DzU nr 15, poz. 133, z późniejszymi zmianami.

ubiegają się o ustanowienie biegłymi może to prowadzić do powoływania osób niewłaściwych;

- Prezes sądu okręgowego nie dysponuje środkami, które pozwoliłyby mu zweryfikować poziom wiedzy potencjalnego biegłego. Nie posiadając wiadomości specjalnych w danej dziedzinie wiedzy, nie potrafi ocenić, czy ukończenie określonego kierunku studiów lub kursu daje należyte przygotowanie do bycia biegłym sądowym.”¹²

Pomimo to, zgodnie z obowiązującymi przepisami, decyzje o wpisie na listę biegłych podejmuje prezesi Sądów Okręgowych, którzy wedle swojej najlepszej wiedzy, rozeznania, doświadczenia dokonują selekcji składanych wniosków o wpis na listę biegłych. Każdy z prezesów kieruje się własnym kluczem weryfikacji i selekcji. Bywa, że kierują zapytania do podmiotów, które wystawiły dokument poświadczający kwalifikację kandydata (uczelnia, organizator kursu, itp.) o program ukończonego szkolenia czy też ocenę jego uczestnika - kandydata na biegłego. Praktyką jest też stosowanie pism do instytucji specjalistycznych z danej dziedziny z zapytaniem, jakie - chociażby - wykształcenie (wedle aktualnego stanu rozwoju dziedziny) powinien posiadać jej ekspert. Rozwiązanie to znajduje coraz większe poparcie z racji wskazanych wyżej wniosków z kontroli NIK, a także oczekiwanego uzasadnienia w przypadku wydania decyzji odmawiającej wpis na listę biegłego. W przypadku gdy biegły pełni funkcję przy innych Sądach Okręgowych, wówczas Sąd dokonujący wpisu może skierować prośbę o wydanie opinii o pracy biegłego, w tym zapytanie o ilość sporządzonych opinii dla danego sądu, ich terminowość, ewentualną ilość zarzutów do sporządzonych opinii oraz czy wpływały skargi na działalność biegłego. Uzyskanie tego rodzaju informacji od innych Sądów Okręgowych jest pomocne dla Sądu, do którego wpłynął wniosek kandydata na biegłego, ponieważ organ dokonujący wpisu, może zweryfikować faktyczną pracę biegłego, popartą opinią innego Sądu. Jednak taki rodzaj weryfikacji kwalifikacji i pracy biegłego nie zawsze lub nie przez wszystkie Sądy jest praktykowany.

¹² Informacja o wynikach kontroli, Funkcjonowanie biegłych sądowych w wymiarze sprawiedliwości, NIK, 2015.

c) wymogi prawne i formalne przy przedłużaniu kadencji biegłego

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych, kadencja biegłego trwa 5 lat. Żaden z obowiązujących aktów prawnych dotyczących biegłych sądowych - a w tym Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych, które reguluje ustanawianie biegłych - nie określa kryteriów, które należy spełnić przy ustanawianiu biegłych na kolejną/kolejne kadencje. Oznacza to, że - wobec braku jednolitych i odgórnych wymogów - każdy z Sądów Okręgowych (47) wyznacza własne warunki możliwości kontynuacji pełnienia funkcji biegłego. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w tym przypadku Sądy Okręgowe pełnią rolę *quasi* „ustawodawczą”. Prezesi Sądów Okręgowych we własnym zakresie i niezależnie od innych okręgów ustalają, jakie stawiają wymogi dla kandydatów na biegłych sądowych wyrażających chęć sprawowania tej funkcji w kolejnej kadencji. Brak odgórnej regulacji oznacza, że wymogi te mogą być (i są) najróżniejsze, a także, że z roku na rok mogą się zmieniać. Biegli sądowi planujący kolejne kadencje nie są w stanie przygotować się, ponieważ nie wiedzą, jakie warunki będą musieli spełnić, aby móc kontynuować tę funkcję. Kolejnym wartym podkreślenia aspektem jest fakt, że każdy z okręgów ma inne wymogi na wpis na kolejną kadencję. W praktyce oznacza to, że biegły pełniący tę funkcję w różnych okręgach, przy przedłużaniu w nich kadencji, składa różne dokumenty. Sytuacja ta niewątpliwie powoduje chaos w i tak wystarczająco niejasnym i nieprecyzyjnym procesie. Wartym zauważenia jest również, że każdy Sąd Okręgowy przyjmuje odmienną interpretację kolejnej kadencji w kontekście ślubowania biegłego. Jedni zajmują stanowisko, że przedłużenie kadencji może bazować na złożonym przy pierwszej kadencji ślubowaniu, drudzy, że kolejna kadencja traktowana jest jak nowa kadencja, a więc wymagają złożenia ślubowania na nowo.

Powierzchniowo (i prawdopodobnie w czasach ustanawiania ww. Rozporządzenia) zagadnienie to nie budzi (nie budziło) zastrzeżeń, jednakże z biegiem czasu oraz przy głębszej analizie można wnioskować, że kwestia ta jest swoistą luką, która doprowadziła do sytuacji, w której „na listach są biegli

ustanowieni w latach 60., 70., i 80. minionego wieku”¹³. Oczywistym jest, że problem nie stanowi tak długi staż lecz niejednolite, a w kwestii kwalifikacji w dalszym ciągu niejasne kryteria dotyczące wpisu na kolejne kadencje. W obliczu galopującego rozwoju większości dziedzin fakt, że na listach są biegli, którzy funkcję tę pełnią nieprzerwanie od kilkudziesięciu lat nasila problem weryfikacji kwalifikacji biegłych - jednakże tym razem w odniesieniu do ich podnoszenia, nadążania za rozwojem dziedziny. Jest to szczególnie istotne z racji konieczności zapewnienia, by na listach biegłych wpisani byli specjaliści z aktualną wiedzą, a nie wystarczająca na okres sprzed X lat.

W związku z brakiem określonych w akcie prawnym wymogów przy wpisie na kolejną kadencję należy zapoznać się z listą obowiązkowych dokumentów wyznaczonych przez każdy Sąd Okręgowy. Informacje te są chociażby dostępne na ich stronach internetowych, które - na potrzeby danego raportu - przeanalizowano w sekcji „biegli sędziowie, wpis na kolejną kadencję”. Z uwagi na zasadnicze dla problematyki raportu kwestie, szczególną wagę przyłożono do występowania/braku występowania wymogu udowodnienia podnoszenia kwalifikacji w minionej kadencji.

Wnioski z analiz ww. danych są następujące:

- A)** w zdecydowanej większości Sądów Okręgowych przy wpisie na listę biegłych na kolejną kadencję (czyli po 5 latach od poprzedniego zgłoszenia wniosku) kandydat musi złożyć podstawowe dokumenty takie jak: wniosek o ustanowienie na kolejną kadencję, kwestionariusz osobowy, aktualna informacja o niekaralności, oświadczenie o pełni praw cywilnych i obywatelskich, oświadczenie o braku wszczętego postępowania karnego wobec kandydata, dowód uiszczenia opłaty administracyjnej, zgoda na publikację danych, zgodna na pełnienie funkcji biegłego;
- B)** w nielicznych przypadkach Sądy Okręgowe wymagały przedstawienia przykładów (bądź całej listy) sygnatur spraw, w których biegły opiniował w mijającej kadencji;

¹³ Tamże.

C) w zaledwie 19 na 47 Sądów Okręgowych znalazł się wymóg przedstawienia dokumentów poświadczających podnoszenie kwalifikacji w mijającej 5 - letniej kadencji!

Jak wynika z powyższego określone przez Sądy Okręgowe wymogi dotyczą głównie formalności z zakresu dokumentacji administracyjnej (np. wniosek, kwestionariusz osobowy, zgody, oświadczenia, dowód uiszczenia opłaty). Spełnienie tych wymogów nie stanowi dla kandydata przedłużającego kadencję trudności. W niektórych przypadkach sądy oczekują także przedstawienia listy sygnatur dla opiniowanych spraw, aby zasięgnąć w podmiotach prowadzących wskazane postępowania opinii o biegłym (np. czy opinia została wydana na czas, jaka była jej jakość, czy była skarga na biegłego). Wymóg ten zasadniczo dotyczy sposobu wykonywanej funkcji i jedynie częściowo kwalifikacji biegłego (jakość wydawanych opinii, których sądy - bez posiadania wiadomości specjalnych - nie są w stanie samodzielnie ocenić w zakresie poprawności merytorycznej). Najistotniejszy jest fakt, że zaledwie około 1/3 Sądów Okręgowych (19 z 47) wymaga przedstawiania dokumentów (np. zaświadczeń, dyplomów) wskazujących na doskonalenie praktycznych i teoretycznych kwalifikacji zawodowych w trakcie minionej 5- letniej kadencji. Przy czym należy zauważyć, że wymóg ten jest nieprecyzyjny, bardzo ogólny, dający pełną swobodę wyboru sposobu podnoszenia kwalifikacji i łatwości wykazania, że biegły jako ekspert w ciągu aż tych 5 lat zrobił cokolwiek w kontekście własnego rozwoju, czyli starań o zachowanie możliwości wykonywania tej pracy. Sytuacja, w której aż 2/3 liczby Sądów Okręgowych NIE oczekuje od swych biegłych rozwoju i wykazania się jako ekspert w dziedzinie, oznacza, że przedłużenie kadencji jest łatwą formalnością; że wpisawszy się raz na listę biegłych (z dużym prawdopodobieństwem bez zaawansowanej weryfikacji wówczas przedstawionych dokumentów poświadczających kwalifikację) wystarczy zgłoszenie chęci wpisu na kolejne 5 lat popierając to uzupełnieniem formularzy według wzoru ze strony Sądu Okręgowego.

Brak podstawowego wymogu, jakim jest wykazanie doskonalenia zawodowego związanego z dziedziną pełnienia funkcji biegłego, jest pogłębieniem problemu niskich i niejasnych wymogów dla kandydatów na biegłych sądowych

określonych w podstawowym Rozporządzeniu. Okazuje się, że przedłużenie kadencji (tj. wpis na kolejną/kolejne) jest czynnością prostą, a w przypadku braku jakichkolwiek wymogów związanych z weryfikacją kandydata na biegłego (nieważne czy pierwszą czy kolejną kadencję) oznacza dla prezesa Sądu Okręgowego znaczące ograniczenia w odmowie kolejnego wpisu na listę biegłych. Okoliczność ta daje realne podstawy do kreowania pozycji biegłego sądowego, jako funkcji do woli nienaruszalnej. Dla społeczeństwa - uczestników postępowań - oznacza to brak gwarancji zapewnienia dostępu do biegłych, jako osób rozwijających się, starających się o utrzymanie funkcji, a tym samym poważnie traktujących tę rolę, co objawiałoby się nie tylko doskonaleniem zawodowym lecz także zachowującym terminowość pracy i współpracy polegającej na komunikacji z organem prowadzącym postępowanie. Zjawiska te (rozwój, jakość, terminowość, komunikacja) są podstawami rynku pracy i ogólnie gospodarki.

d) prace koncepcyjne nad ustawą o biegłych sądowych, centralizacją i cyfryzacją biegłych sądowych

W lipcu 2024r. Ministerstwo Sprawiedliwości zaprezentowało projekt założeń do ustawy o biegłych sądowych. Główne założenia projektu ustawy to¹⁴:

- zapewnienie statusu biegłego sądowego wyłącznie dla osób o wysokich kompetencjach, których kwalifikacje, kompetencje i wiedza powinny być potwierdzone w specjalnej procedurze certyfikacyjnej,
- certyfikowanie biegłych sądowych i instytucji opiniujących,
- powołanie Rady Biegłych przy Ministrze Sprawiedliwości, której zadaniem, poza reprezentowaniem interesów biegłych i wypowiedaniem się w sprawach dotyczących biegłych, byłoby wskazywanie kandydatów do Zespołów oceniających działających w strukturze organizacyjnej organu certyfikującego biegłych sądowych i instytucje opiniujące,

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/biegli-sadowi---planowane-zmiany>

- Komisja Certyfikacyjna Biegłych Sądowych i Instytucji Opiniujących – powołana przez Ministra Sprawiedliwości, ale działająca samodzielnie poza strukturą resortu. Jej zadaniem jest weryfikacja kwalifikacji kandydatów na biegłych sądowych i już ustanowionych biegłych. Zadaniem Komisji byłaby także m.in. standaryzacja badań w poszczególnych rodzajach ekspertyz.

W zakresie powyżej opisanych podstawowych założeń do ustawy o biegłych sądowych Ministerstwo Sprawiedliwości opracowało szereg szczegółowych propozycji do funkcjonowania tych założeń. Dotyczą one sposobów certyfikacji biegłych i instytucji specjalistycznych, jak również przeszkolenia prawnego biegłych sądowych. Założenia te dotyczą także finansowania opiniowania oraz wyższego wynagrodzenia biegłych sądowych. Niejasną jest propozycja przywrócenia obowiązku przedstawiania przez biegłego karty pracy, gdyż obowiązek ten jest aktualny.

Ministerstwo Sprawiedliwości zapowiedziało powstanie listy centralnej biegłych indywidualnych i instytucji specjalistycznych. Ma ona zastąpić dotychczas obowiązujące listy biegłych sądowych prowadzone przez Sądy Okręgowe. Według Ministerstwa Sprawiedliwości argumentami przemawiającymi za jej wprowadzeniem jest ułatwienie poszukiwania specjalisty, lepsza kontrola nad pracą biegłych, możliwość powiązania z systemem ROBUS (Rejestr Osób Biorących Udział w Postępowaniach Sądowych), organizowanie szkoleń dla biegłych sądowych. Centralizacja biegłych sądowych na dzień sporządzania Raportu jest jeszcze projektem, lecz budzącym szereg wątpliwości np. do procesu certyfikowania biegłych. Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi konsultacje, które warto, aby odbywały się w szerokim i urozmaiconym środowisku, a w tym jak najbardziej zbliżonym do samych biegłych.

Nowością wprowadzoną w marcu 2024r. jest obowiązek posiadania przez biegłych sądowych konta w Portalu Informacyjnym Sądów Powszechnych, za pomocą którego biegli uzyskują dostęp do postępowań, w których biorą udział. Celem posiadania konta było usprawnienie komunikacji Sąd – biegły, czyli np. wysyłanie do biegłego przez Sąd powiadomień o podjętych krokach, które dotyczą biegłego w danym postępowaniu. Jednak jest to tylko forma powiadomienia, a nie

sposób doręczenia korespondencji, co oznacza, że nie zastępuje obowiązku wysyłania np. postanowień pocztą tradycyjną. Skutkuje to podwójnymi czynnościami ze Strony urzędników sądowych, a dla biegłych konieczność kontroli różnych kanałów komunikacji.

Konto należy założyć do każdej z 16 apelacji, która obejmuje podległe pod nią sądy powszechne. Nadzorujące listy biegłych sądowych Sądy Okręgowe w chwili rozsyłania pism o obowiązku założenia kont poinformowały, że w przypadku jego braku nastąpi skreślenie z listy biegłych. Powyższe budzi wątpliwości w kontekście warunków skreślenia z listy biegłych opisanych w Rozporządzeniu¹⁵. O obowiązku założenia kont w Portalu Informacyjnym biegli zostali poinformowani w czasie, gdy system nie był na to przygotowany, ponieważ oprócz funkcji „profesjonalny pełnomocnik” i „uczestnik postępowania”, nie przewidywał odrębnej funkcji „biegły sądowy”. Funkcję tę dodano dopiero po kilku miesiącach. Niespełnienie obowiązku założenia kont w Portalu Informacyjnym faktycznie nie wiązało się z sankcjami dla biegłych. Informacja o obowiązku założenia kont pojawiła się w pierwszym kwartale 2024r., co oznacza, że po niespełna roku od jego wprowadzenia, jest możliwość oceny jego praktycznego wykorzystania. Zważywszy na fakt, iż wyłącznie niektóre sądy z jednej apelacji (wrocławskiej) korzystają z tego systemu, zasadnym jest zadanie pytanie o celowość posiadania takich kont przez biegłych. W kontekście planowanych zmian (ustawa o biegłych sądowych) wprowadzenie Portalu Informacyjnego wydaje się być przedwczesne, niedopracowane i niezsynchronizowane z całością systemu. Wprowadzenie obowiązku posiadania takich kont miałoby sens w przypadku zastąpienia obecnie obowiązujących przepisów dotyczących sposobu doręczeń korespondencji. System komunikacji Sąd – biegły oparty na Portalu Informacyjnym wprowadziłby selekcję wśród biegłych sądowych, gdyż jedną z kluczowych kompetencji byłaby biegłość w obsłudze tego konta. Z powyższym mogą mieć trudności biegli w zaawansowanej grupie wiekowej.

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, z dnia 24.1.2005 r. w sprawie biegłych sądowych, Dz. U. 2005, Nr 15, poz. 133.

3. BIEGŁY SĄDOWY Z SZEROKO POJĘTEJ DZIEDZINY BADANIA PISMA RĘCZNEGO I DOKUMENTÓW

a) objaśnienie podstaw terminologii z dziedziny badania pisma ręcznego

Prawidłowe rozumienie współczesnej dziedziny badania pisma ręcznego niewątpliwie wymaga przyjęcia podstawowego założenia, że jest ono zjawiskiem interdyscyplinarnym. Niegdyś kojarzone wyłącznie z kryminalistyką, jako jeden ze sposobów dowodzenia popełnienia przestępstwa fałszowania dokumentów, obecnie wskazuje na znacznie szerszy zakres takich badań i ich zastosowania. Z pomocą przychodzi jedyna prawidłowa definicja terminu „grafologia” pochodzącego z pierwszej połowy ubiegłego stulecia opublikowanego w Wielkiej Ilustrowanej Encyklopedii Powszechnej Gutenberga z 1938 roku. Definicja ta opisuje grafologię, jako „wiedzę o warunkach fizycznych i psychicznych powstawania pisma ręcznego”. W tym krótkim i prostym objaśnieniu znajduje się sedno procesu powstawania pisma ręcznego, które należy rozumieć, jako zespół znaków graficznych poczyniony w wyniku ruchu pod wpływem bodźców psychicznych i neurologicznych. To zaś jednoznacznie wskazuje jednakowo na kwestie motoryki, psychologii, neurologii, co czyni badanie pisma ręcznego dziedziną (a w myśl genezy terminu grafologia: *grapo-* piszę; *logos-* nauka) nauką interdyscyplinarną.

W związku z powyższym współczesne badanie pisma ręcznego funkcjonuje w 3 specjalizacjach:

- A) Grafologia kryminalistyczna - mająca zastosowanie w przypadku ustalenia możliwości różnych form fałszerstwa pisma; stosunkowo młoda specjalizacja, stanowiąca odpowiedź na potrzeby wykrycia sprawców przestępstw fałszowania pisma.
- B) Grafologia psychologiczna (inaczej nazywana psychografologia) - polegająca na analizie osobowości na podstawie cech graficznych jego pisma; jest to najstarsza (sięgająca czasów nawet przed naszą erą) i najszerzej przebadana specjalizacja badania pisma ręcznego.

C) Grafologia kliniczna (inaczej nazwana neurografologią) - dotyczy badania pisma patologicznego, czyli pisma obrazującego zaburzenia prawidłowego procesu powstawania pisma w wyniku chorób, razów, zaburzeń; najmłodsza specjalizacja badania pisma ręcznego, zdecydowanie najbardziej zaawansowana i dająca najszersze możliwości wykorzystania.

Zważywszy na brzmienie zaprezentowanej prawidłowej definicji terminu grafologia (*patrz komentarz*¹⁶) niezależnie od jej specjalizacji, osoba, która zajmuje się badaniem pisma ręcznego to grafolog. Nazewnictwo to ma podłoże w genezie terminu „grafologia” oraz w historii rozwoju tej nauki, co znalazło swe odzwierciedlenie także w obowiązującej w Polsce Klasyfikacji Zawodów i Specjalności¹⁷. W spisie tym pod kodem 263408 odnajdujemy zawód grafolog (wydruk z KZiS stanowi załącznik do Raportu), którego zadaniami zawodowymi są czynności pomiarowe i analityczne dotyczące zarówno specjalności kryminalistycznej jak i psychologicznej. Zakres tych zadań zawiera także badanie dokumentów, co wbrew pozorom nie jest czynnością stricte związaną z badaniem pisma ręcznego. Szerokie wyjaśnienie tego zagadnienia znajduje się w punkcie poniżej.

¹⁶ Komentarz: W okresie powojennym pojawiło się rozróżnienie grafologii i badania pisma ręcznego, jako - w przypadku pierwszej - oznaczające dziedzinę analizy cech osobowości na podstawie próbki pisma, a w przypadku drugiej czynność pomiarową i analityczną na potrzeby sądowe. W ślad za tym doszło do niedorzecznego podziału określania osób zajmujących się jednym i drugim. I tak pierwszych nazywano się grafologami, a drugich specjalistami badania pisma ręcznego. Komentarz dotyczący logiki tego podziału jest zbędny.

Z perspektywy czasu zabieg tego podziału ocenia się negatywnie i zbędnie w stosunku do, przede wszystkim, genezy terminu grafologia, jak również rozwoju tej nauki w innych częściach świata, gdzie do takiego podziału nie doszło. Rozróżnienie to miało podłoże konfliktu między zwolennikami uznania grafologii jako nauki interdyscyplinarnej i tymi, którzy uważali, że jest to jedynie czynność pomiarowa (grafometria). Należy zauważyć, że w przypadku wykonywania jakichkolwiek badań pisma ręcznego wykonanie samych pomiarów jest jedynie etapem technicznym, a zasadniczym dla wnioskowania jest etap analizy i waloryzacji oznaczonych cech graficznych pisma ręcznego. W związku z powyższym pełne, profesjonalne badania pisma ręcznego (etap techniczny i analityczny w kontekście interdyscyplinarnym) wykonuje grafolog.

¹⁷ www.psz.praca.gov.pl

„Klasyfikacja zawodów i specjalności jest usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy. Stanowi "spis z natury" zawodów zidentyfikowanych na rynku pracy. Klasyfikacja opracowana została w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08. Aktualizowanie klasyfikacji, w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim), poprzez wprowadzanie do niej nowych zawodów/specjalności, odbywa się co 2-3 lata w drodze zmian rozporządzenia w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania.” - tamże.

b) objaśnienie podstaw terminologii z dziedziny badania dokumentów

W związku z objaśnioną dziedziną badania pisma ręcznego, należy również dokonać wyjaśnień dotyczących badania dokumentów, gdyż są to dwie odrębne dziedziny. Pojęcie „dokument” (z łac. *documentum*), z uwagi na jego różnorodne znaczenie, nie ma jednej przyjętej definicji, i tak w ujęciu prawa karnego, cywilnego czy administracyjnego jest nieco odmiennie traktowane. Celem niniejszego Raportu nie są rozważania definicyjne dotyczące ww. pojęcia, więc ze względu na jego rodzaj i charakter, zostanie przytoczony tylko art. 115 § 14 kodeksu karnego, zgodnie z którym „Dokumentem jest każdy przedmiot lub inny zapisany nośnik informacji, z którym jest związane określone prawo, albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mającej znaczenie prawne”.¹⁸

Oprócz wyjaśnienia definicyjnego, należy wspomnieć o rodzajach dokumentów. H. Kolecki dokonał podziału dokumentów ze względu na technikę zapisu na dokumenty: pisemne (ręczne, maszynowe, pieczęcie, drukarskie, kombinowane, reprodukcje dokumentów pisemnych), foniczne (audiodokumenty), komputerowe (nośniki magnetyczne, półprzewodnikowe itp.) oraz wideodokumenty i fotografie¹⁹.

Idąc tym tokiem, nie sposób ominąć art. 270 § 1 kodeksu karnego, zgodnie z którym „Kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”²⁰

Zgodnie z przytoczoną treścią artykułu, warto wyjaśnić sposoby fałszowania dokumentów, co jednocześnie wyjaśnia w jakim zakresie wykonują badania biegli z zakresu badania dokumentów.

Wyróżnia się następujące rodzaje fałszerstw dokumentów:

¹⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, art. 1, DzU Nr 88, poz. 553, z późniejszymi zmianami.

¹⁹ H. Kolecki, *Techniczno-kryminalistyczne badania autentyczności dokumentów publicznych*, Poznań 2002, Wydawnictwo Poznańskie, s. 32.

²⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, art. 1, DzU Nr 88, poz. 553, z późniejszymi zmianami.

- podrobienie - czyli stworzenie nowego dokumentu na wzór dokumentu autentycznego z zachowaniem elementów wzoru dokumentu autentycznego lub stworzeniem własnego wzoru;
- przerobienie - dokonanie zmian w istniejącym, autentycznym dokumencie, celowa ingerencja np. poprzez dopisanie jakiegoś elementu, przystawienie pieczęci. Przerobienie często wiąże się z mechanicznym lub chemicznym usunięciem jakiegoś elementu i zastąpienie go nowym;
- używanie jako autentycznego dokumentu podrobionego lub przerobionego, czyli świadome posługiwanie się dokumentem sfalszowanym.

Kryminalistyczne badania dokumentów dzielą się na dwie grupy: klasyczne i techniczne. Klasyczne badania obejmują swym zakresem analizę porównawczą rękopisów i podpisów, badania maszynopisów i maszyn do pisania, badania pieczętek i ich odcisków, wnioskowanie o cechach osobopoznawczych autora wypowiedzi pisemnych oraz podstawową analizę dokumentów w zakresie technik ich sporządzenia²¹, czyli wszystko to, co odnosi się do grafizmu ludzkiego. Badania techniczne, jak sama nazwa wskazuje, odnoszą się do technicznej strony dokumentu i obejmują m.in. ustalenie autentyczności dokumentów, identyfikację technik wykonania dokumentów, urządzeń drukujących, badanie dokumentów zniszczonych czy określanie wieku zapisów²². Tego rodzaju badania dokumentów wymagają przeprowadzenia czynności laboratoryjnych z użyciem specjalistycznego sprzętu i środków fizyko-chemicznych. Nie trudno zatem wnioskować, że takim warsztatem dysponują jedynie wyspecjalizowane instytucje, a nie biegli sądowi (w zdecydowanej większości osoby fizyczne, wykonujące swoje czynności z użyciem podstawowego zaplecza badawczego).

Ujednolicając powyższe rozważania definicyjne do wyjaśnień przedstawianych na potrzeby niniejszego Raportu należy stwierdzić, że biegły zajmujący się dziedziną badania pisma ręcznego wykonuje innego rodzaju badania niż biegły zajmujący się dziedziną badania dokumentów. Często występuje jednak

²¹ L. Koźmiński, *Dokument jako ślad kryminalistyczny. Wybrane aspekty*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Pile Wydanie I, Pila 2010, s. 41.

²² Tamże.

błędne, naprzemienne określanie tych dziedzin, co jest widoczne m.in. na listach biegłych sądowych Sądów Okręgowych i Klasyfikacji Zawodów i Specjalności. W wyniku nierozróżnienia obu dziedzin dochodzi często do sytuacji, w której biegli zajmujący się wyłącznie badaniem pisma ręcznego, otrzymują do badania dokumenty, na podstawie których mają określić np. ich wiek, czas powstania zapisów ręcznych/maszynowych, rodzaj środka kryjącego, a nie mają do tego kompetencji. Odwrotna sytuacja ma miejsce wówczas, gdy biegli zajmujący się wyłącznie badaniem dokumentów otrzymują zlecenie wp. wykonania opinii dotyczącej np. autentyczności zapisu ręcznego i również nie dysponują odpowiednią wiedzą w zakresie badań pisma ręcznego. Oczywiście są również i tacy biegli, którzy zajmują się obiema dziedzinami, czyli zarówno mogą ustalić np. czy testament jest autentyczny oraz wskazać czas jego powstania na podstawie rodzaju podłoża pisarskiego oraz środka kryjącego. Dlatego niewątpliwie istotnym jest, aby rozgraniczyć te dwie dziedziny oraz aby biegli prawidłowo je określali i byli w prawidłowy sposób wpisywani na listy biegłych sądowych.

c) problematyka różnorodności nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego – propozycja ujednoczenia

Problematyka różnorodności nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego została szeroko omówiona w Raporcie za rok 2023. Zachęcamy do zapoznania się z przedstawionym tam opracowaniem. Z tegorocznych analizy danych pochodzących z list biegłych sądowych, prowadzonych przez 47 Sądów Okręgowych w Polsce, wynika, że sytuacja nie zmieniła się w stosunku do stanu z ubiegłego roku. Zważywszy na brak ujednoczenia nazewnictwa specjalizacji badań pisma ręcznego, Autorzy Raportu ponownie podkreślają zasadność jego wprowadzenia i przedstawiają własną propozycję. Nazewnictwo biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą dziedziną badania pisma ręcznego mogłoby funkcjonować według poniższej propozycji, której uszczegółowienie znajduje się w punkcie 3E Raportu za 2023r.

- 1) Kryminalistyczne badania pisma ręcznego
- 2) Psychologiczne badania pisma ręcznego (psychografologia)
- 3) Kliniczne badania pisma ręcznego
- 4) Lingwistyka kryminalistyczna.

Oddzielną kategorią oprócz wyżej wymienionej klasyfikacji byłoby:

- 1) Badanie dokumentów, w tym autentyczności, rodzaju i wieku dokumentów;
- 2) Badanie środków kryjących, w tym rodzaju, wieku, kolejności naniesienia środków kryjących na dokument;
- 3) Badanie pieczęci, faksymili, maszynopisów.

Powyższe propozycje ujednoczenia nazewnictwa stanowią usystematyzowanie, które z punktu widzenia biegłych sądowych, zajmujących się w praktyce, szeroko pojętą dziedziną badania pisma ręcznego, są istotne i przejrzyste. Dodatkowo, zawarcie na liście biegłych sądowych, przy konkretnej specjalizacji, krótkiej informacji wyjaśniającej czym się ona zajmuje i w jakich okolicznościach można z niej skorzystać, nie spowodowałoby jej nieuzasadnionego, sztucznego wydłużenia, lecz przyczyniłoby się do jej przejrzystości i zrozumienia, zwłaszcza dla osób nie zajmujących się na co dzień tą dziedziną.

d) kompleksowe publikacje ujednoczające zagadnienia biegłego sądowego pismozawcy i pojęć pismoznawczych

Z wieloletnich obserwacji Autorów Raportu i ich międzynarodowego doświadczenia w zakresie wykonywania badań pisma ręcznego wynika, że opisane wyżej zagadnienie wpływa także na funkcjonującą w naszym społeczeństwie dezorientację co do zakresu pracy pismozawcy, a także w zakresie specjalistycznej terminologii, którą posługują się specjaliści.

Odnosnie braku jasności zakresu pracy pismoznawcy problem dotyka także środowiska prawniczego, które niezależnie od rodzaju spraw (karne, cywilne, gospodarcze, administracyjne, spadkowe, ...), na co dzień korzysta z badań pisma ręcznego, lecz w znaczącej większości nie ma prawidłowej wiedzy o możliwościach współczesnych badań grafologicznych. Powyższe bezpośrednio przekłada się na skuteczność pracy sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, a także funkcjonariuszy Policji. Skutkiem dezorientacji są na przykład niepoprawnie dobrani specjaliści do specyfiki sprawy, źle sformułowane treści postanowień (zakres pracy i zawarte pytania badawcze), nietrafna ocena poprawności merytorycznej wydanej opinii, nieodpowiednie zarzuty do opinii, błędnie zgromadzony i/lub pobrany materiał porównawczy. Każda z powyższych okoliczności ma bezpośredni negatywny skutek na badania pisma ręcznego i prowadzoną sprawę. Spostrzeżenia te dały Autorom Raportu podłoże do opracowania darmowego e-book'a **„Dowód z opinii biegłego grafologa. Poradnik dla adwokatów, radców prawnych, sędziów, prokuratorów, funkcjonariuszy Policji”**²³. Publikację tę można pobrać z podanego w przypisie linku. Stanowi ona pierwsze na rynku darmowe szkolenie dla przedstawicieli zawodów prawniczych dotyczące dowodu z opinii biegłego grafologa, które zostało przygotowane przez certyfikowanych, międzynarodowych profesjonalistów zajmujących się badaniem pisma ręcznego kompleksowo i zgodnie z aktualnymi, a nie przestarzalami, możliwościami. Zawiera konkretne i praktyczne informacje, które znacząco podnoszą kwalifikacje, ułatwiają pracę, oszczędzają czas i pieniądze, pozytywnie wyróżniają na tle innych i przyczyniają się do skuteczności w wykonywanej pracy. W publikacji tej znajdują się zasadnicze źródła błędów i sposoby na nie, omówione nowoczesne badania grafologiczne i przykłady spraw, w których mogą zostać wykorzystane, a także szczegółowe omówienie korzystania z badań biegłego pismoznawcy na każdym z etapów (identyfikacja potrzeby badań, powołanie biegłego, sformułowanie tezy badawczej, ocena wydanej opinii, formułowanie zarzutów). E-book ten zawiera kilkadziesiąt stron konkretnych i ujednoczonych informacji, które w pełni zaznajamiają z dowodem z opinii biegłego

²³ <https://www.grafolodzy.com/wp-content/uploads/2024/10/e-book-badanie-pisma-dla-zawodow-prawniczych.pdf>

grafologa oraz gwarantują sprawną i zgodną z aktualnymi możliwościami realizację badań pismoznawczych.

W odniesieniu do terminologii badania pisma ręcznego spostrzeżenia Autorów wskazują na kilka zasadniczych problemów:

- dotychczasowy brak rzetelnej publikacji kompleksowo ukazującej pojęcia z zakresu badania pisma ręcznego;
- brak standaryzacji opiniowania i jednocześnie swoboda biegłych w sposobie sporządzania opinii, a w tym używanego słownictwa;
- braki biegłych w kwalifikacjach z zakresu badania pisma ręcznego ukazujące się nieznaną terminologią bądź posługiwaniem się potocznymi opisami zamiast profesjonalnym terminem;
- posługiwanie się terminami przestarzałymi i nieaktualnymi do współczesnych możliwości pismoznawstwa.

Powyżej wnioski wynikają z wieloletniej praktyki opiniowania w środowisku międzynarodowym, a także realizowaniu usługi analiz poprawności merytorycznej wydawanych przez biegłych opinii, o które zwracają się do Autorów zarówno organy prowadzące postępowania, jak również ich strony. Dokonana przez Autorów Raportu analiza rynku oraz zidentyfikowany brak niezbędnej publikacji dała podstawy do opracowania **"Słownika Terminów Pismoznawczych"**²⁴. Publikacja ta jest pierwszym w Polsce takim słownikiem, zawiera obszerny wzór hasel historycznych i współczesnych, a także szerokie i zrozumiałe opisy pojęć. Całość zawarta w przejrzystej prezentacji wraz z ręcznie kaligrafowanymi inicjałami, co czyni tę publikację rzetelną i szlachetnie wydaną. „Słownik Terminów Pismoznawczych” systematyzuje i poszerza zasób wiedzy z zakresu pismoznawstwa, jest przeznaczony zarówno do użytku przez profesjonalistów, jak i przez miłośników pisma ręcznego. Zdecydowanie stanowi uzupełnienie braku merytorycznej literatury przedmiotu i jest pozycją niezbędną dla osób zajmujących się badaniem pisma ręcznego, niezależnie od specjalizacji.

²⁴ Gorzkowska K., Posiadała S., *Słownik Terminów Pismoznawczych*, Warszawa 2024.

e) problematyka związana z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego oraz brak uregulowania zawodu grafologa w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

Problematyka związana z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego oraz brak uregulowania zawodu grafologa w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji została szeroko omówiona w Raporcie za 2023r.

Pomimo, że jakkolwiek nazwane badanie pisma ręcznego nie jest kierunkiem studiów, ani szkół o profilach zawodowych w pełni przygotowujących do pełnienia tego zawodu, to w obowiązującej w Polsce Klasyfikacji Zawodów i Specjalności funkcjonuje zawód grafolog. Analiza opisu tego zawodu budzi wiele wątpliwości. Po pierwsze, wskazana synteza miesza badania pisma ręcznego z badaniem dokumentów, odwołuje się do przestarzałych terminów. Po drugie, wyszczególnione zadania zawodowe są błędnie sformułowane. Zgodnie z misją Autorów Raportu, zostały wysłane do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej uwagi do definicji i opisu zawodu grafologa, lecz na dzień publikacji Raportu, nie zostały one uwzględnione.

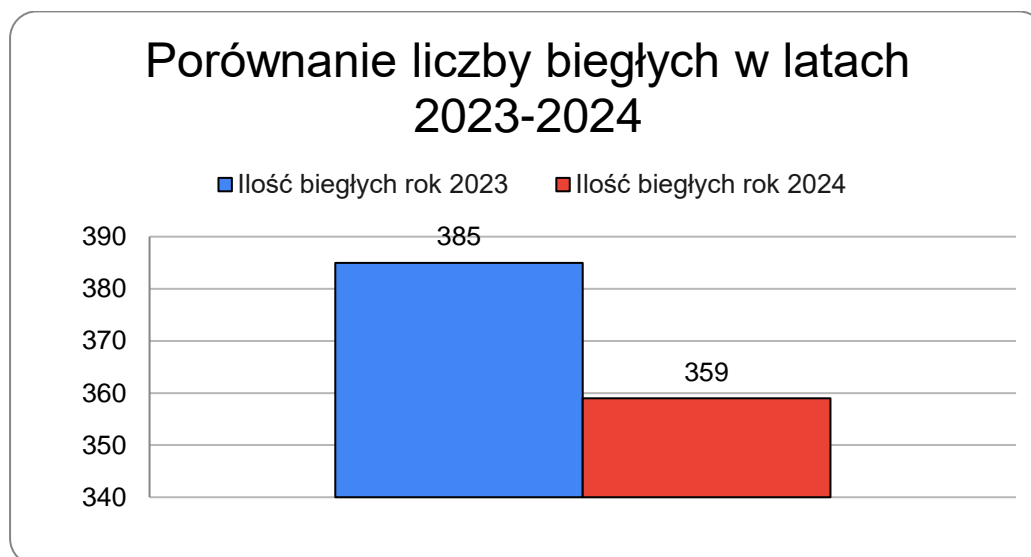
f) analiza ogólnych danych liczbowych na podstawie aktualnych list biegłych sądowych

Źródłem informacji są dane zamieszczone na listach biegłych sądowych publikowanych przez 47 Sądów Okręgowych w Polsce. Poniżej zostaną przedstawione dane za rok 2023 w zestawieniu z danymi za rok 2024. Dane za rok 2024 zostały zweryfikowane w październiku 2024r.

Łączna liczba biegłych sądowych z zakresu szeroko pojętego badania pisma ręcznego, wpisanych na listy biegłych sądowych w 2023r. wynosiła 739 osób, a w 2024r. 717 osób. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że ci sami biegli są wpisani jednocześnie na kilka/kilkanaście okręgów, a dodatkowo na jednej liście

biegłych, to samo nazwisko biegłego widnieje w kilku miejscach, w związku z powyższym liczba ta jest zawyżona.

Na potrzeby obu edycji Raportu, Autorzy dokonali pracochłonnej i szczegółowej weryfikacji wszystkich 47 list biegłych sądowych, w celu ustalenia rzeczywistej liczby biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą dziedziną pisma ręcznego w całej Polsce. W wyniku przeprowadzonej analizy ustalono, że w Polsce jest 359 biegłych sądowych z szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego (stan na październik 2024r.), przy czym należy podkreślić, że większość z nich nie posiada pełnej specjalizacji, a więc faktycznej biegłości w dziedzinie.

Zeszłoroczna edycja Raportu szczegółowo prezentowała dane dotyczące ilości biegłych z zakresu badania pisma ręcznego przypadających na ilość mieszkańców Polski oraz w poszczególnych województwach. Przekładając aktualną liczbę biegłych na ilość mieszkańców Polski (w czerwcu 2024r. wynosiła 37 563 tys.²⁵) uzyskano następujący wynik: **na 1 biegłego sądowego w Polsce z dziedziny szeroko pojętego pisma ręcznego przypada aż 104 632 mieszkańców.**

Powyższa liczba jednoznacznie wskazuje, że ilość biegłych w Polsce z dziedziny szeroko pojętego badania pisma ręcznego **nadal** jest za mała w stosunku

²⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2024 r. Stan w dniu 30 czerwca*, Warszawa, czerwiec 2024r., Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Ludność / Ludność / Ludność według płci, wieku, województw, podregionów, powiatów, miast i gmin - 2004 r.

do liczby mieszkańców, uwzględniając przy tym biegłych posiadających pełną specjalizację, których liczba jest skrajnie niska. W ubiegłorocznej edycji Raportu została przedstawiona szczegółowa struktura biegłych z podziałem na województwa. Z racji tego, że liczba biegłych pismoznawców w 2024r. uległa nieznacznemu zmniejszeniu, analiza regionalna nie będzie przeprowadzana w tegorocznej edycji, gdyż dane te prezentowałyby się na podobnym poziomie statystycznym. Informacje dotyczące liczby biegłych sądowych z dziedziny badania pisma ręcznego według województw, ilość mieszkańców przypadająca na 1 biegłego, interpretacji tych wyników wraz ze skutkami znajdują się w Raporcie za 2023r. w punkcie 3E.

g) analiza ogólnych danych liczbowych dotyczących specjalizacji z zakresu psychografologii, klinicznego badania pisma ręcznego, badania pisma patologicznego, badania pisma z kopii

Analizę danych wyników należy rozpocząć od wyjaśnienia pojęć tych szczegółowych specjalizacji badania pisma ręcznego. Z wcześniej opisanego terminu badania pisma ręcznego (punkt 3A) wynika, że współczesna grafologia rozwija się w trzech nurtach (specjalizacjach):

- a) Grafologia kryminalistyczna;
- b) Grafologia psychologiczna (inaczej psychografologia);
- c) Grafologia kliniczna.

Terminy te należy rozumieć następująco:

Grafologia kryminalistyczna - pomiary (*grafometria*) cech graficznych pisma ręcznego i analiza ich wyników (waloryzacja cech zbieżnych i rozbieżnych) w celu ustalenia autentyczności, własnoręczności i jednorodności pisma ręcznego.

Grafologia psychologiczna (inaczej **psychografologia**) - analiza cech osobowości człowieka na podstawie cech graficznych jego pisma ręcznego; badanie związków między zjawiskami graficznymi pisma ręcznego a cechami charakteru.

Grafologia kliniczna - badanie pisma ręcznego patologicznego; badanie związków między zjawiskami graficznymi pisma ręcznego a chorobami, urazami, zaburzeniami funkcjonowania.

Dodatkowo należy wyjaśnić termin **pismo patologiczne**, które rozumie się, jako pismo ręcznego zawierające cechy graficzne wskazujące na zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu ośrodka mózgowego (decydenta) bądź układu ruchowego (realizatora) odpowiadającego za proces powstawania pisma ręcznego.

W tegorocznej edycji Raportu poszerzono analizę danych o biegłych ze specjalizacją badania pisma z kopii, gdyż jest to bardzo istotny aspekt w badaniach pisma ręcznego, który również stanowi kwestię zapalną wśród samych pismoznawców. Należy tutaj wyjaśnić, że dzięki aktualnym metodom badawczym oraz rozwojowi techniki i nauki możliwe jest badanie pisma stanowiącego kopie. Powszechne przekonanie o niezbędności oryginału do badań nad autentycznością grafizmów wynika z faktu, że w przeszłości jedną z cech pisma, tj. nacisk, mierzono poprzez dotykanie kartki w celu oceny stopnia wyźłobienia śladów środka pisarskiego na kartce. Technika ta nie była pomiarem, lecz oceną osoby dokonującej badań. Należy przy tym dodać, że była to ocena subiektywna a nie obiektywna. Rozwój dziedziny badań pisma ręcznego sprowokowany okolicznościami, w których niezwykle często (w wyniku zdarzeń losowych jak i celowo utraconych) nie ma oryginałów dokumentów, dał możliwość dokonywania pomiarów nacisku pisma oceniając jego nie tylko siłę, ale i pozostałe cechy wskazane w Wykazie graficznych cech pisma ręcznego. Dodatkowo należy wskazać, że te pozostałe cechy są mierzalne, a nie oceniane jak w przypadku siły nacisku. Pomiarów dla cech nacisku dokonuje się z wykorzystaniem oprogramowania komputerowego, lup, odpowiedniego oświetlenia. Cechy te widoczne są zarówno w oryginale i jak i kopii, dlatego badanie z kopii daje pełne możliwości ustalenia cech identyfikacyjnych dla probanta, które są podstawą do oceny autentyczności pisma. Dlatego istotne jest, aby rosła świadomość społeczeństwa oraz organów wymiaru sprawiedliwości o możliwości badania pisma ręcznego na dokumentach stanowiących kopie,

a pomocne przy tym jest wyodrębnienie tej specjalizacji na listach biegłych sądowych.

Wśród 47 Sądów Okręgowych na każdej z list widnieje chociaż jedna osoba zajmująca się m.in.:

- badaniami psychografologicznymi,
- badaniami pisma ręcznego patologicznego,
- klinicznym badaniem pisma ręcznego,
- badaniem pisma osób chorych i po urazach,
- kryminalistycznym badaniem porównawczym testamentów nakreślonych pismem patologicznym,
- kryminalistycznym badaniem świadomości testatora w momencie kreślenia testamentu,
- kryminalistycznym badaniem porównawczym podpisów i pisma patologicznego,
- psychofizjologią i patologią pisma,
- badaniem deformacji pisma na tle chorobowym, alkoholowym i innym,
- analizami psychografologicznymi,
- tworzeniem portretów osobowościowych i okoliczności sporządzania notatki na podstawie próbek ręcznego pisma.

Łącznie w 47 Sądach Okręgowych widnieją 84 wpisy z ww. zakresu, natomiast jest to wynik powielania się tych samych biegłych sądowych na kilku listach różnych Sądów Okręgowych.

W ubiegłym roku liczba biegłych sądowych wpisanych na wszystkie listy Sądów Okręgowych zajmujących się ww. specjalizacją wynosiła tylko 12 osób, a w 2024r. wynosi 11 osób. Zatem biegli ze specjalizacją: psychografologia, grafologia kliniczna, badanie pisma patologicznego stanowią tylko 3% ogólnej liczby biegłych sądowych z dziedziny badania pisma ręcznego.

Przede wszystkim należy podkreślić, że **11 biegłych sądowych** w Polsce, zajmujących się tak szczegółową i ważną specjalizacją to stanowczo za mało. Raport za 2023r. (punkt 3F) zawiera szersze omówienie tego problemu z uwzględnieniem

regionalizacji biegłych. Niezwykle istotnym jest, aby szerzyć te dziedziny nie tylko wśród pismoznawców, ale także wśród środowisk prawniczych, lekarskich, społecznych. Wiedza z ww. specjalizacji jest niezwykle ważna w badaniach pisma ręcznego, ponieważ Autorzy Raportu, będący również biegłymi sądowymi, niejednokrotnie spotkali się z błędnie wydanymi opiniami, które nie uwzględniały ww. dziedzin, a powinny. Często ma to miejsce przy badaniu autentyczności testamentów, sporządzonych przez osoby starsze, których grafizm nosi cechy pisma patologicznego (starczego, z chorobami). Wówczas dochodzi do sytuacji, w której biegły bez pełnej specjalizacji, stwierdza brak autentyczności dokumentu z uwagi na różnice wynikające właśnie z występowania cech pisma patologicznego. Nieuwzględnienie tego elementu w tego rodzaju badaniach może doprowadzić do błędnie wydawanych opinii. Podsumowując ten wątek, nasuwają się dwie konkluzje: po pierwsze, w Polsce jest zbyt niska liczba biegłych sądowych z pełną specjalizacją, uwzględniającą dziedzinę psychografologii, klinicznego badania pisma ręcznego, badania pisma patologicznego, po drugie, biegli sądowi pismoznawcy powinni poszerzać swoje kwalifikacje właśnie o te dziedziny, co przeloży się pozytywnie na jakość wydawanych opinii, a także przyczyni się do redukcji dysproporcji w dostępności do biegłych z ww. specjalizacji.

Odnośnie biegłych ze specjalizacją badania pisma z dokumentów stanowiącego kopie sytuacja również nie napawa optymizmem, gdyż wśród 359 biegłych sądowych tylko 6 osób ma wpisaną tę specjalizację. Przedstawiając ten problem bardziej obrazowo: **tylko niecałe 2% ogólnej liczby biegłych sądowych pismoznawców posiada specjalizację badania pisma z kopii.** W obliczu aktualnego rozwoju dziedziny badania pisma ręcznego jest to wynik bardzo niepokojący i sugerujący o braku podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych.

4. OPIS WYNIKÓW BADAŃ

Ubiegłoroczna edycja Raportu oparta była na wynikach badań uzyskanych na podstawie ankiet wysyłanych do Sądów Okręgowych. Raport za 2024r. został poszerzony o wyniki ankiet wysyłanych do wszystkich Sądów Rejonowych w Polsce. Ankiety wysłane do Sądów Rejonowych dotyczą oceny współpracy Sądów Rejonowych z biegłymi sędziymi ze wszystkich specjalizacji, nie tylko biegłych pismoznawców. Na potrzeby niniejszego Raportu, jego Autorzy stworzyli dwie ankiety (do Sądów Okręgowych i Sądów Rejonowych z odmiennymi pytaniami), które posłużyły jako narzędzie badawcze. Wzory ankiet stanowią załączniki nr 1 do Raportu. Wyniki badań zostały opracowane na podstawie zwrotnie przesłanych, wypełnionych ankiet.

4.1. Wyniki badań uzyskane z ankiet skierowanych do Sądów Okręgowych

a) informacje ogólne

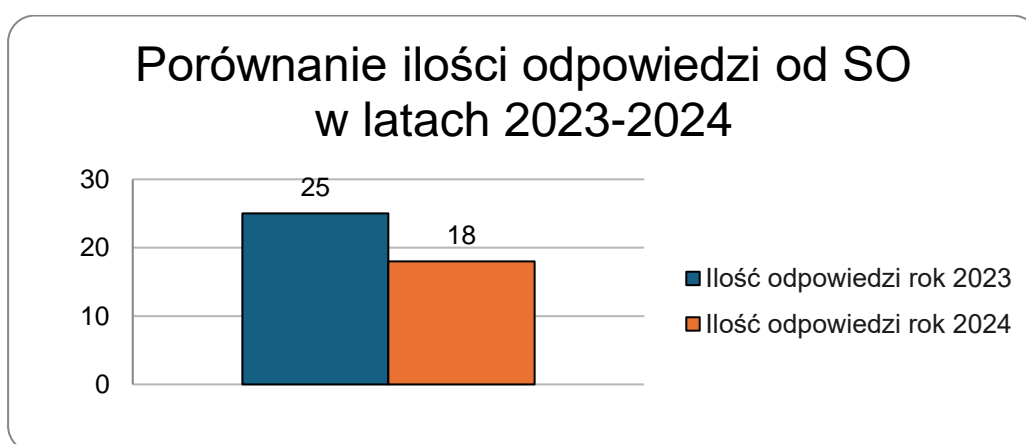
Ankieta została wysłana w formie elektronicznej, drogą e-mail w czerwcu 2024r. do 47 Sądów Okręgowych. Do 30.09.2024r. wyznaczono termin na przysłanie wypełnionej ankiety, z czego:

- od 17 Sądów Okręgowych otrzymano jakąkolwiek odpowiedź, w tym: odpowiedź z uzupełnioną ankietą, odpowiedź z częściowo uzupełnioną ankietą, odpowiedź o niewypełnieniu ankiety;
- od 30 Sądów Okręgowych nie otrzymano żadnej odpowiedzi, nawet informacji, że ankieta nie zostanie wypełniona.

Z powyższych danych wynika, że ponad połowa Sądów Okręgowych zignorowała otrzymaną ankietę (mimo telefonicznego potwierdzenia o jej otrzymaniu drogą e-mail), która miała posłużyć jako narzędzie badawcze w celach naukowych. Należy podkreślić, że ankietę była wysłana przez profesjonalne i ugruntowane na polskim rynku podmioty, Kancelarię Prawno-Grafologiczną sp. z o.o. oraz Polskie Towarzystwo Grafologiczne Signum Manus sp. z o.o., z którymi współpracują eksperci z zakresu szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego (jednocześnie pełniący funkcję biegłych sądowych) i do której zlecenia kierują podmioty prowadzące postępowania.

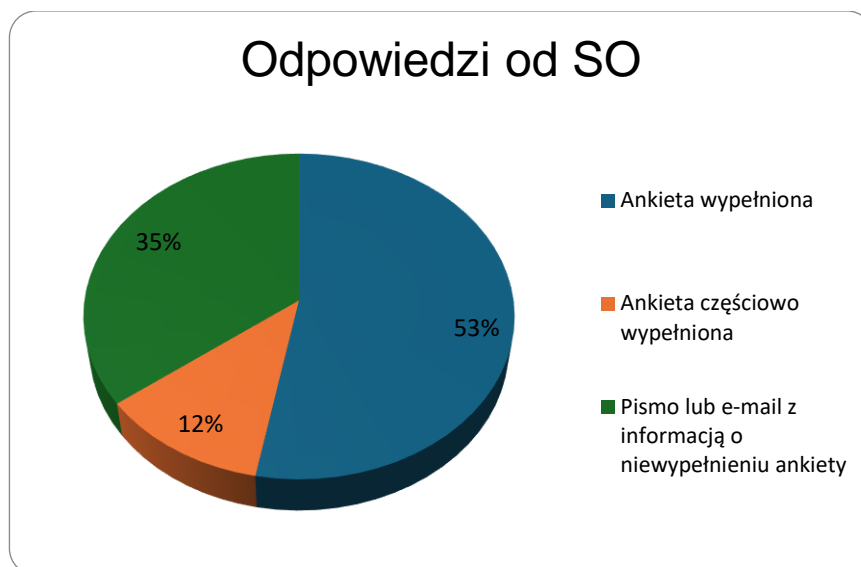
W porównaniu do 2023r. wynik ten jest gorszy, ponieważ na ankietę w 2023r. odpowiedziało 25 Sądów Okręgowych.

Wśród 17 Sądów Okręgowych, od których otrzymaną jakąkolwiek odpowiedź:

- 9 Sądów Okręgowych wypełniło ankietę w całości;
- 2 Sądy Okręgowe wypełniły ankietę częściowo;

- 6 Sądów Okręgowych udzieliło informacji w formie pisma lub drogą e- mail, że ankieta nie zostanie wypełniona.

Wśród przyczyn niewypełnienia ankiety Sądy Okręgowe, podobnie jak w 2023r. wskazywały, że :

- ankieta pozostaje w Sądzie bez nadania dalszego biegu, bez podania szczegółowej przyczyny;
- ankieta jest zbyt pracochłonna/czasochłonna, wymaga zaangażowania dodatkowych pracowników;
- informacje dotyczące biegłych sądowych znajdują się na stronie internetowej sądu.

W tym miejscu należy odnieść się do powodów, dla których Sądy Okręgowe nie wypełniały ankiety. Ankieta wysłana do Sądów Okręgowych zawiera jedynie 11 pytań, sformułowanych w sposób prosty i czytelny. Nie wymaga weryfikacji trudno dostępnych danych, ponieważ wszystkie wnioskowane informacje zawarte są w aktach dotyczących biegłych sądowych. Biorąc pod uwagę małą ilość biegłych sądowych z zakresu badania pisma ręcznego wpisanych przy niektórych Sądach Okręgowych, wypełnienie ankiety nie wymagałoby poświęcenia dużej ilości czasu pracy, a tym bardziej zaangażowania dodatkowych pracowników.

O ile powyższa przyczyna może być względnie zrozumiała (brak wystarczającej ilości czasu na wypełnienie ankiety), tak wskazanie przez Sądy Okręgowe odpowiedzi, iż informacje dotyczące biegłych sądowych znajdują się na stronie internetowej, nie znajduje zrozumienia. Owszem, na stronach Sądów Okręgowych udostępniane są listy biegłych sądowych, które mają charakter publiczny i każdy obywatel ma do nich dostęp. Na listach biegłych sądowych zamieszczone są tylko informacje ogólne dotyczące biegłych, czyli imię i nazwisko, tytuł naukowy (lecz nie w każdej liście biegłych), numer telefonu, adres e-mail, dziedzina, w której się specjalizuje oraz okres trwania kadencji. Na podstawie list biegłych nie ma jednak możliwości uzyskania informacji szczegółowych, takich jak: wiek biegłych, rodzaj ukończonych szkół/uczelni/studiów/kursów/szkoleń, przedziału czasowego, w którym uzyskano wykształcenie, informacji na temat podnoszenia kwalifikacji oraz rodzaju dokumentów przedstawianych przez biegłych sądowych. Dlatego Autorzy Raportu celowo skonstruowali ankietę, jako narzędzie do uzyskania takich informacji, będących w zasobach Sądów Okręgowych. Zastanawiającym jest również fakt, że ankietą nie powinna być dla Sądów Okręgowych czymś nowym, gdyż w 2023r. również była wysyłana, a pytania w niej postawione odnosiły się do tych samych kwestii.

Podsumowując, na 47 wysłanych ankiet, uzyskano 9 ankiet uzupełnionych w całości oraz 2 ankiety uzupełnioną częściowo. Obrazując wynik procentowo: tylko 19% Sądów Okręgowych wypełniło ankietę w całości. Wynik ten nie napawa optymizmem zwłaszcza, że ankietą została skierowana do organów państwowych, sprawujących m.in. nadzór nad biegłymi sądowymi. Wyniki ankiety są wykorzystane jedynie w celu naukowo-badawczym, właśnie na potrzeby Raportu o biegłych sądowych, czyli publikacji naukowej, zawierającej wyniki, spostrzeżenia i wnioski, które są i powinny być istotne dla Sądów Okręgowych. Biorąc pod uwagę powyższe, przeprowadzono analizę poszczególnych danych wypełnionych przez Sądy Okręgowe, lecz z uwagi na tak nieliczne odpowiedzi, wyniki nie zostaną zaprezentowane, gdyż zaburzyłyby dane statystyczne (zbyt mała ilość danych, aby dokonać ich interpretacji). Z interpretacją wyników ankiet można zapoznać się w Raporcie za 2023r. w punkcie 4.

b) problematyka wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji

Kwestia kwalifikacji biegłych sądowych budzi wątpliwości nie tylko na etapie dokonywania wpisu na listę biegłych sądowych, ale także na etapie przedłużenia kadencji, w kontekście podnoszenia kwalifikacji. W Raporcie za 2023r. w punkcie 4c została szczegółowo opisana problematyka wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych na podstawie odpowiedzi uzyskanych z ankiet.

Na potrzeby niniejszego Raportu dokonano weryfikacji wymogu podnoszenia kwalifikacji przez biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych Sądów Okręgowych, zakładkach z informacjami dla biegłych sądowych. Przy informacjach dotyczących przedłużania kadencji widnieje lub nie widnieje wymóg przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji zawodowych w minionej kadencji. Brak zamieszczenia takiej informacji został uznany jako brak wymogu przedstawienia ww. dokumentów.

Spośród 47 Sądów Okręgowych, 19 Sądów wymaga przedstawienia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji. Jest to wynik lepszy od poprzedniego roku, w którym 16 Sądów Okręgowych posiadało taki wymóg. Nie zmienia to jednak faktu, że nadal ponad połowa Sądów Okręgowych takiego wymogu nie posiada.

Problematyka wymogu podnoszenia kwalifikacji biegłych sądowych przy przedłużaniu kadencji była szczegółowo omówiona w Raporcie za 2023r., ale nadal należy podkreślić, że:

- wszystkie Sądy Okręgowe powinny wprowadzić obligatoryjny warunek przedłożenia dokumentów potwierdzających podnoszenie swoich kwalifikacji w trakcie trwania ostatniej kadencji, w przypadku gdy biegły ubiega się o jej przedłużenie. Jak wynika z danych uzyskanych na podstawie ankiet oraz weryfikacji informacji zawartych na stronach internetowych wszystkich Sądów Okręgowych, część Sądów wprowadziło taki obowiązek, a część nie (z danych zawartych na

stronach internetowych wynika, że zdecydowana większość Sądów nie wprowadziła).

Obligatoryjny wymóg podnoszenia kwalifikacji zawodowych mógłby przyczynić się do mobilizacji biegłych sądowych do poszerzania swoich umiejętności, doskonalenia swojego warsztatu, poszerzania, a przede wszystkim aktualizowania wiedzy z dziedziny, którą się zajmują, co pozytywnie przekładałoby się na wykonywaną przez nich pracę.

Dodatkowo, wykluczyłyby lub ograniczyły sytuacje, w których biegli sędziowie, posiadający kwalifikacje uzyskane w poprzednim stuleciu, ponawiają swoje kadencje, bazując jedynie na dokumentach ówczasnie otrzymanych, bez aktualizowania wiedzy którą nabyli kilkanaście, a nawet kilkadziesiąt lat temu.

- część Sądów Okręgowych wymaga jednak złożenia dokumentów potwierdzających podnoszenie kwalifikacji przez biegłych sądowych, przy przedłużaniu kadencji, co jest praktyką zasługującą na pochwałę. Biorąc pod uwagę problematykę związaną z uzyskaniem kompleksowego wykształcenia w dziedzinie badania pisma ręcznego, podnoszeniem kwalifikacji, brakiem odpowiednich instytucji szkoleniowych, powstają pytania: przez jakie instytucje wydawane są dokumenty przedstawiane dotychczas przez biegłych sądowych, potwierdzające podnoszenie kwalifikacji oraz w jakich podmiotach biegli sędziowie mogą odbyć kursy/szkolenia itp. w celu podnoszenia swoich kwalifikacji?

Niewątpliwie, odpowiedź na powyższe pytania wiąże się z wnioskiem o braku odpowiedniej ilości instytucji, które posiadają pełną ofertę nauczania w dziedzinie pismoznawstwa oraz przygotowują do pełnienia funkcji biegłego sądowego z tego zakresu. Oprócz nielicznych kursów, szkoleń organizowanych przez pojedyncze podmioty (bez uwzględnienia jednostek policyjnych prowadzących tylko szkolenia wewnętrzne, dla pracowników) brakuje przede wszystkim studiów (licencjackich/magisterskich/podyplomowych), które umożliwiłyby uzyskanie pełnego wykształcenia w tej dziedzinie.

c) kwestie sporne przy przedłużaniu kadencji

Brak jednoznacznego ujednoczenia wymogów przy przedłużaniu kadencji ma również odzwierciedlenie w zakresie obliczania czasu kadencji. Biegły powoływany jest na 5-letnią kadencję, a w przypadku chęci jej przedłużenia, zobowiązany jest do złożenia wniosku pod koniec piątego roku kadencji. Dla przykładu: biegły został powołany na kadencję w okresie 2019-2024. Oznacza to, że aby kontynuować funkcję biegłego od 2025r. musi złożyć wniosek o przedłużenie kadencji pod koniec 2024r. Decyzja o ustanowieniu danej osoby biegłym sądowym na kolejną 5-letnią kadencję (czyli od 2025r.) może zostać wydana jeszcze w 2024r., bądź z początkiem 2025r., lecz wskazany w niej okres pełnienia funkcji powinien rozpoczynać się od 2025r. Zgodnie z wcześniej wydaną decyzją, biegły pełni funkcję do końca 2024r., a więc przedłużenie może nastąpić od okresu w którym wcześniejsza decyzja nie obowiązuje. W tej sytuacji zachowany jest okres 5-letniej kadencji. Praktyka ta nie jest zachowana przez Sądy Okręgowe, gdyż czas kadencji jest liczony od daty wydania decyzji, a nie faktycznego zakończenia okresu kadencji. Dla przykładu: biegły został powołany na kadencję w okresie 2019-2024. Złożony wniosek o przedłużenie kadencji został rozpatrzony pod koniec 2024r. i w tym samym okresie została wydana decyzja o ustanowieniu danej osoby biegłym sądowym na kolejną 5-letnią kadencję. Bieg decyzji rozpoczyna się w 2024r., kiedy ta sama osoba pełni funkcję biegłego na podstawie poprzednio wydanej i jeszcze obowiązującej decyzji. W praktyce oznacza to zabranie biegłemu jednego roku z pięcioletniej kadencji.

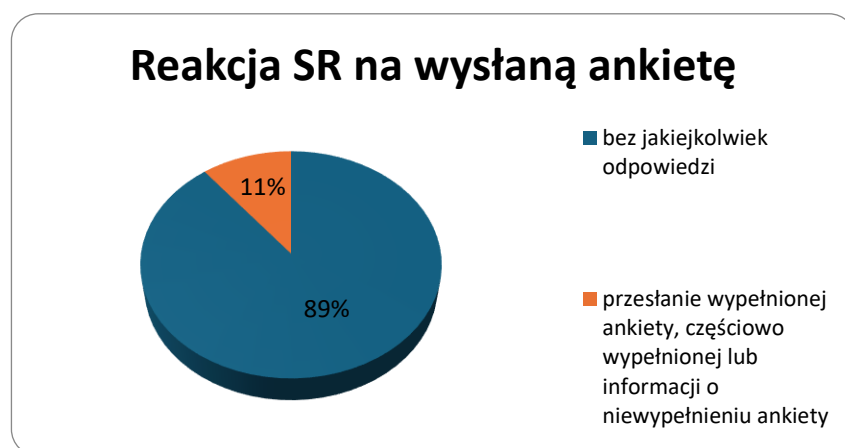
Kolejną kwestią sporną przy przedłużaniu kadencji biegłego jest brak ujednoczenia w zakresie wymogu ponownej obecności na ślubowaniu bądź wydania wyłącznie decyzji z powołaniem się na ślubowanie złożone przed pierwszą kadencją. Wśród Sądów Okręgowych panuje różnorakie podejście do tej kwestii. Pełniąc funkcję biegłego z list kilku Sądów Okręgowych w Polsce można przechodzić różne procedury przy przedłużaniu kadencji.

4.2. Wyniki badań uzyskane z ankiet skierowanych do Sądów Rejonowych

a) informacja ogólne

Ankieta została wysłana w formie elektronicznej, drogą e-mail w czerwcu 2024r. do 319 Sądów Rejonowych. Do 30.09.2024r. wyznaczono termin na przysłanie wypełnionej ankiety, z czego:

- od 34 Sądów Rejonowych otrzymano jakąkolwiek odpowiedź, w tym: odpowiedź z uzupełnioną ankietą, odpowiedź z częściowo uzupełnioną ankietą, odpowiedź o niewypełnieniu ankiety;
- od 285 Sądów Rejonowych nie otrzymano żadnej odpowiedzi, nawet informacji, że ankieta nie zostanie wypełniona.

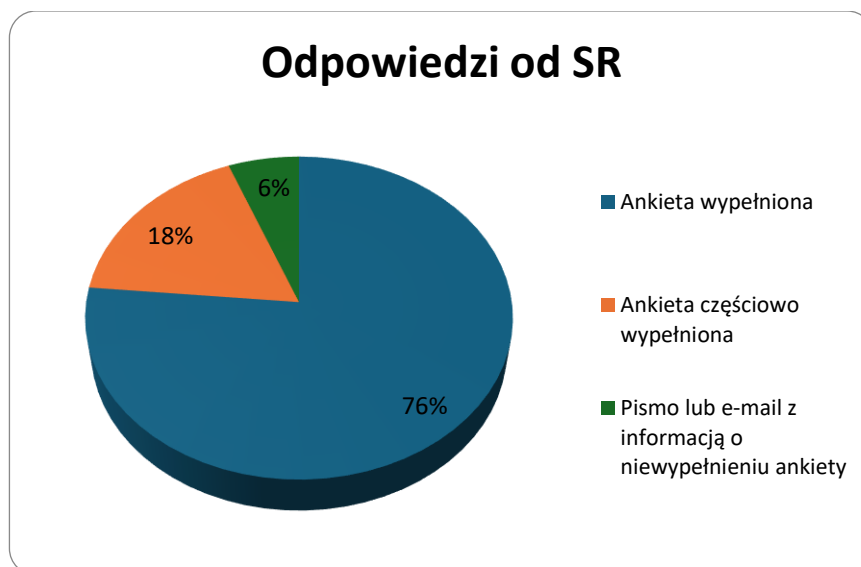

Z powyższych danych wynika, że prawie 90% Sądów Rejonowych zignorowała otrzymaną ankietę, która miała posłużyć jako narzędzie badawcze w celach naukowych. Należy podkreślić, że ankieta była wysłana przez profesjonalne i ugruntowane na polskim rynku podmioty, Kancelarię Prawno-Grafologiczną sp. z o.o. oraz Polskie Towarzystwo Grafologiczne Signum Manus sp. z o.o., z którymi współpracują eksperci z zakresu szeroko pojętej dziedziny badania pisma ręcznego (jednocześnie pełniący funkcję biegłych sądowych) i do której zlecenia kierują podmioty prowadzące postępowania.

Wśród 34 Sądów Rejonowych, od których otrzymano jakąkolwiek odpowiedź:

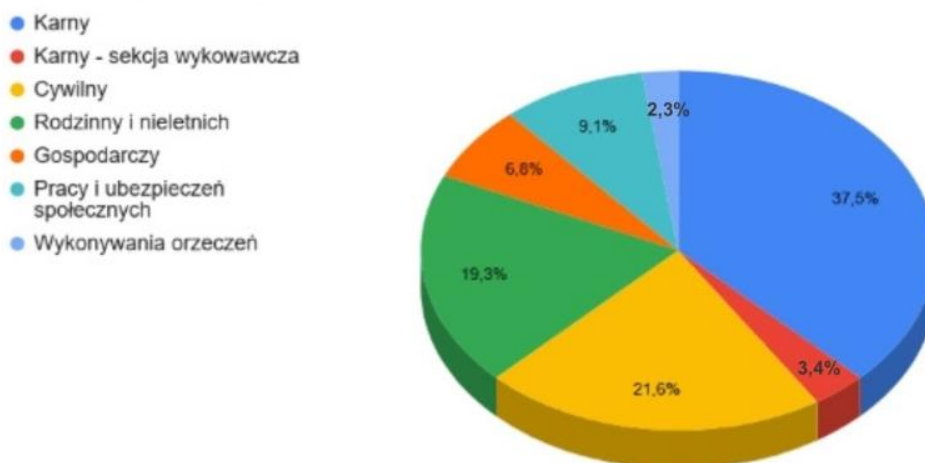
- 26 Sądów Rejonowych wypełniło ankietę w całości;
- 6 Sądów Rejonowych wypełniło ankietę częściowo;

- 2 Sądy Rejonowe udzieliły informacji w formie pisma lub drogą e-mail, że ankieta nie zostanie wypełniona.

Przyczyny niewypełnienia ankiet przez Sądy Rejonowe są adekwatne jak przy ankietach wysyłanych do Sądów Okręgowych. Należy również zaznaczyć, że sposób wypełnienia ankiet przez poszczególne Sądy Rejonowe był różny. Niektóre Sądy Rejonowe przysłały tylko jedną wypełnioną ankietę (z jednego wydziału), w innych zaś przysłano kilka ankiet, z różnych wydziałów. Ostatecznie uzyskano 88 wypełnionych ankiet (w całości i częściowo uzupełnionych), które pochodzą z 28 Sądów Rejonowych. Poniższy wykres prezentuje, które Wydziały Sądów Rejonowych wypełniały ankietę.

Wydziały, które wypełniły ankietę

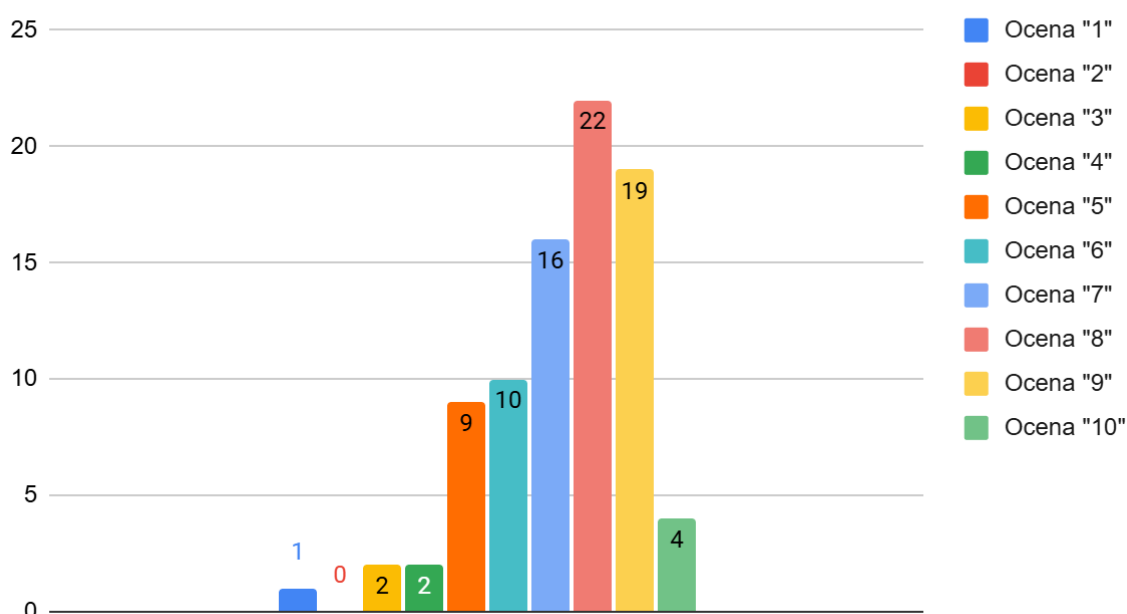

b) problematyka współpracy między biegłymi sądowymi a Sądami Rejonowymi

Problematyka współpracy między biegłymi sądowymi a Sądami Rejonowymi zostanie omówiona na podstawie wyników uzyskanych z ankiet. Poniżej zostaną zaprezentowane wyniki ankiet w odniesieniu do poszczególnych pytań.

Pytanie nr 1: Jak oceniają Państwo dotychczasową współpracę z biegłymi sądowymi? (na skali od 1 do 10, gdzie 1 bardzo źle, 10 bardzo dobrze).

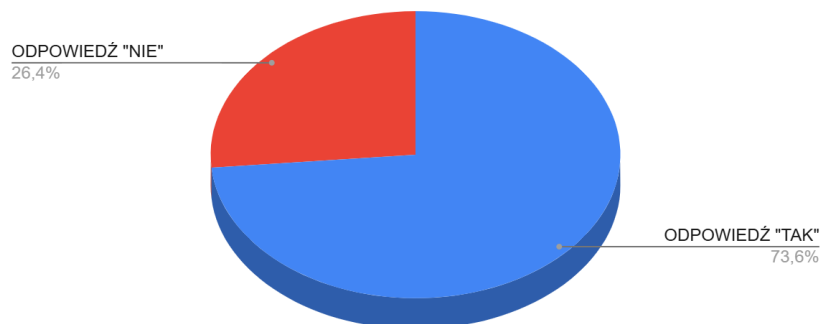
Ocena współpracy na skali 1-10

Na podstawie powyższych danych wynika, że średnia ocen wynosi 7,3.

Pytanie nr 2: Czy z perspektywy pracowników sądowych, mających bliski kontakt z biegłymi sądowymi, dostrzegają Państwo sytuacje problematyczne?

Czy z perspektywy pracowników sądowych, mających bliski kontakt z biegłymi sądowymi, dostrzegają Państwo sytuacje problematyczne?

Pytanie nr 3: Jakiego rodzaju sytuacje problematyczne napotyka Państwo we współpracy z biegłymi sądowymi?

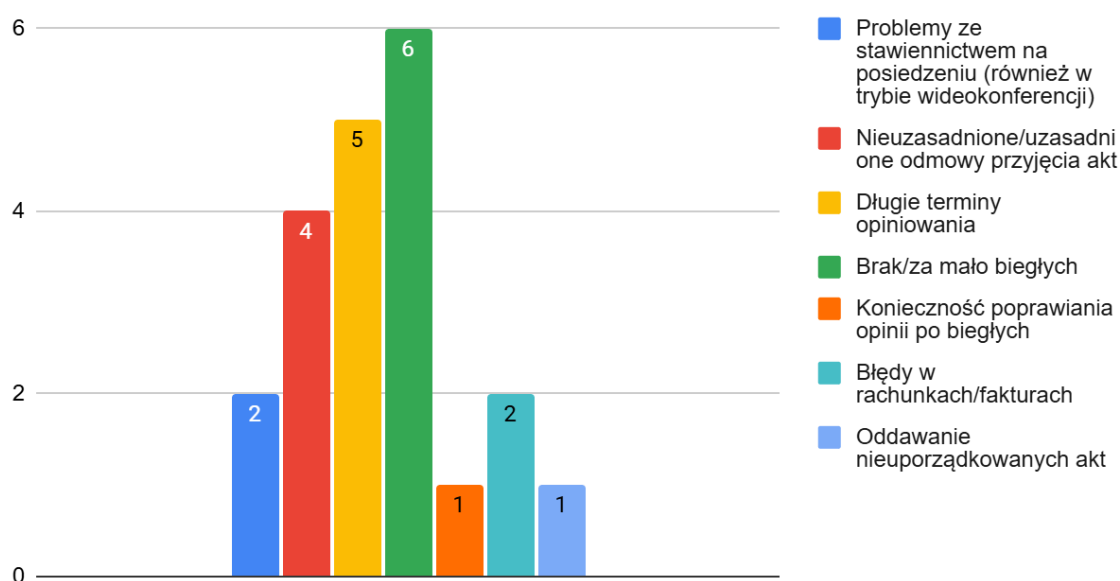
3. Jakiego rodzaju sytuacje problematyczne napotyka Państwo we współpracy z biegłymi?

Jak wynika z powyższego, najczęstszymi sytuacjami problematycznymi we współpracy z biegłymi sądowymi jest nieterminowość w sporządzaniu opinii oraz utrudniony kontakt/brak kontaktu z biegłymi. Oba problemy znajdują potwierdzenie w pouczeniu od Prezesów Sądów Okręgowych podczas składania ślubowania, którzy podnoszą te dwie problematyczne kwestie.

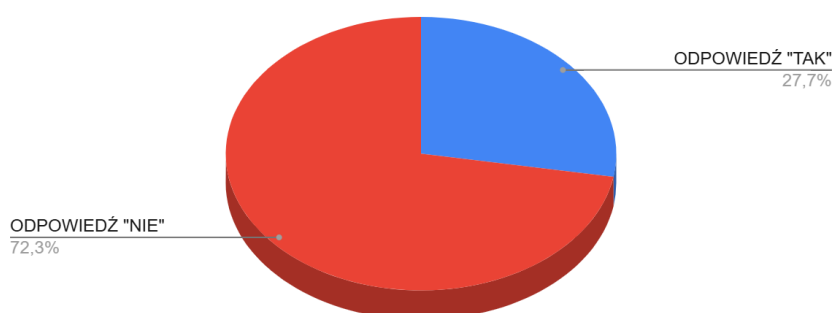
Wśród innych sytuacji problematycznych znajdowały się:

Inne sytuacje problematyczne

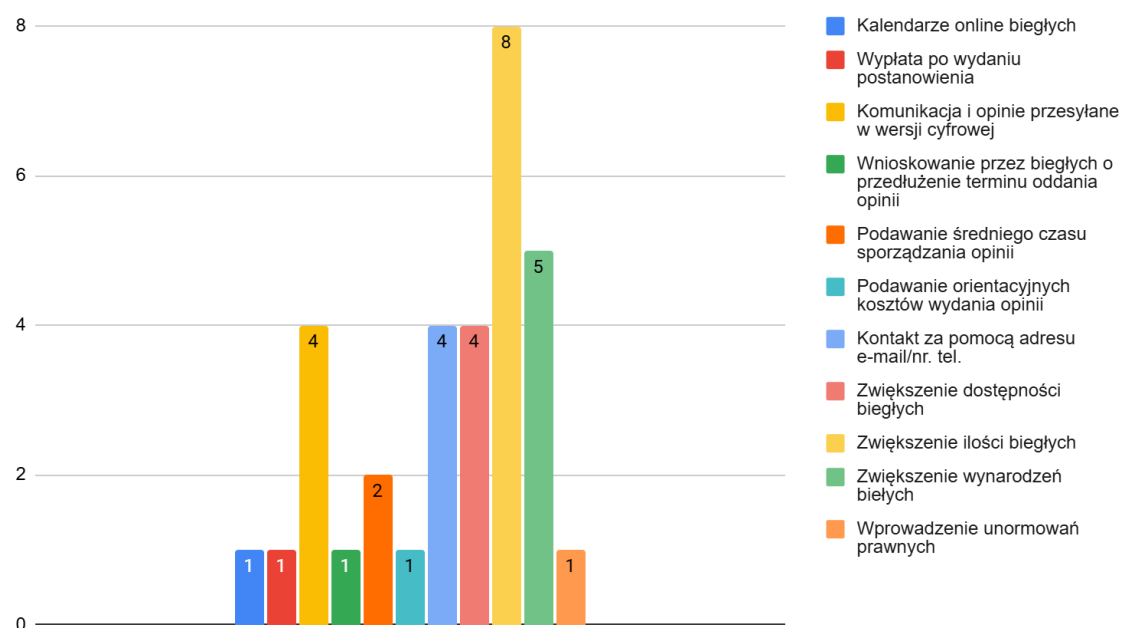
Pytanie nr 4: Czy z perspektywy pracowników sądowych, mających bliski kontakt z biegłymi sądowymi, mają Państwo propozycje usprawnienia współpracy z biegłymi sądowymi?

Czy z perspektywy pracowników sądowych, mających bliski kontakt z biegłymi sądowymi, mają Państwo propozycje usprawnienia współpracy z biegłymi sądowymi?

Wśród propozycji usprawnień współpracy znajdowały się:

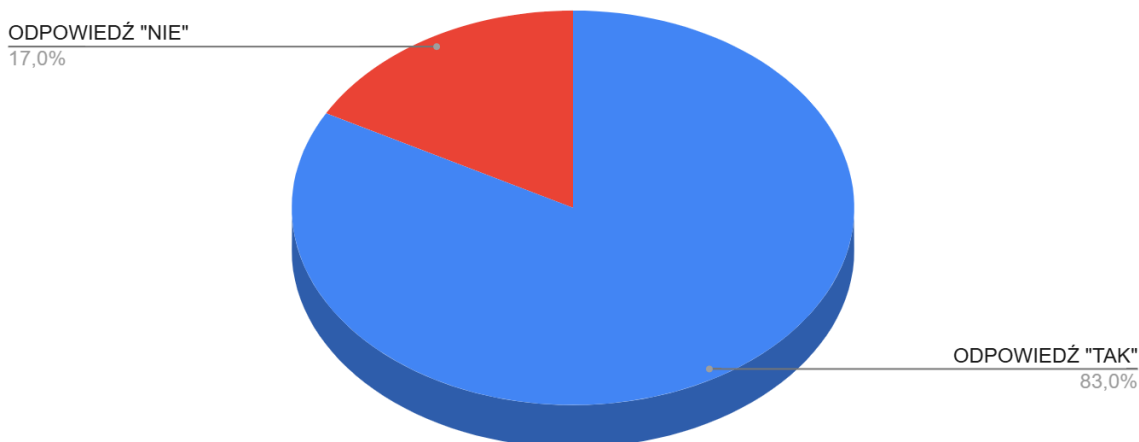
Propozycje usprawnień współpracy

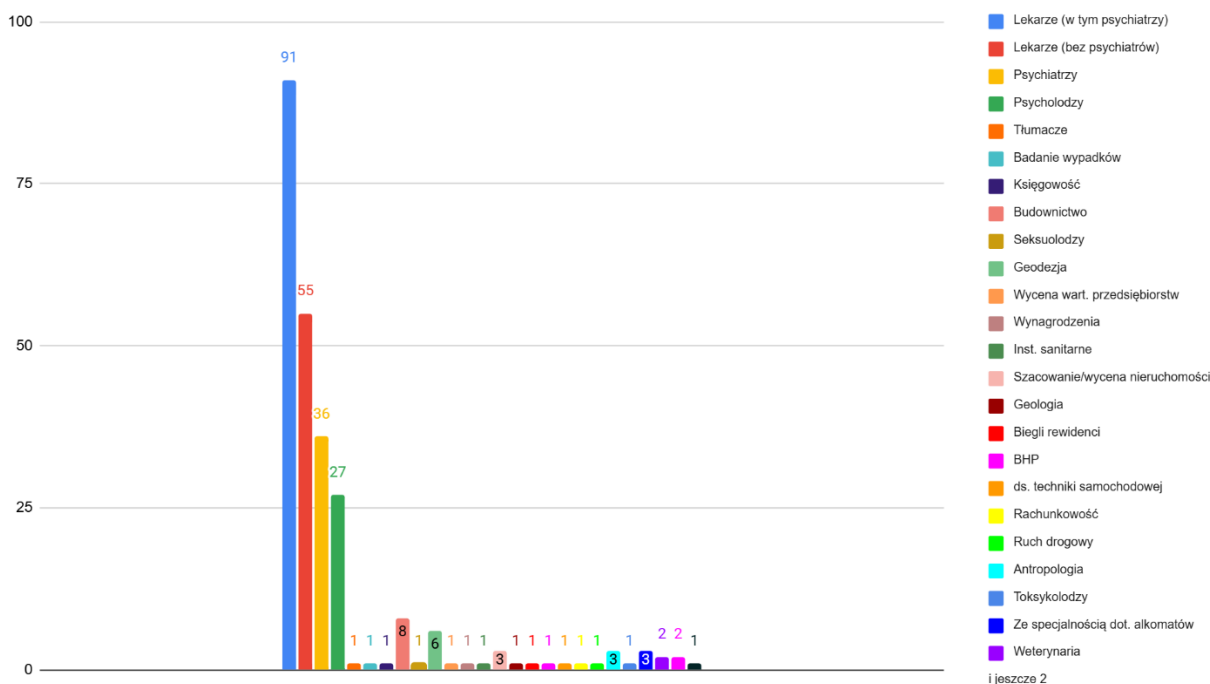
Powyższe wyniki korespondują z wynikami dotyczącymi sytuacji problematycznych.

Pytanie nr 5: Czy z perspektywy prowadzonych postępowań sądowych zauważają Państwo niedobór biegłych sądowych z konkretnej specjalizacji/dziedziny, który skutkuje m.in. przewlekłością postępowań, długim czasem oczekiwania na sporządzenie opinii przez biegłego?

Czy z perspektywy prowadzonych postępowań sądowych zauważają Państwo niedobór biegłych sądowych z konkretnej specjalizacji/dziedziny, który skutkuje m. in. przewlekłością postępowań, długim czasem oczekiwania na sporządzenie opinii przez biegłego?

Specjalizacje/dziedziny z brakującą liczbą biegłych sądowych

PODSUMOWANIE

Wnioski z niniejszego Raportu są następujące:

- badania pisma ręcznego słusznie w dalszym ciągu postrzegane są jako dziedzina niejasna, wymagająca gruntownej regulacji, do której, pomimo zgłaszanych propozycji, nie dochodzi,
- nadal konieczne jest ustalenie jaką wiedzą i umiejętnościami mają dysponować biegli sądowi pismoznawcy i uzgodnienie jednolitych wymogów co do ukończenia szkoleń/kursów/studiów,
- chaos powodują nadal niejednolite wymogi przy powołaniu i ponawianiu kadencji biegłych sądowych, mimo zgłaszanych propozycji,
- ujednolicenia nadal wymagają także sporządzane przez Sądy Okręgowe listy biegłych sądowych, tak żeby widniały na nich spójne i prawidłowe określenia dziedzin,
- błędem przy weryfikacji kwalifikacji kandydatów na biegłych jest nadal brak kierowania zapytań do podmiotów wystawiających dyplomy/zaświadczenia/

certyfikaty dotyczących potwierdzenia uczestnictwa w kursach/szkoleniach itp. i uzyskania opinii na temat ich uczestników,

- wśród biegłych sądowych pismoznawców jest nadal zdecydowanie za niska ilość biegłych z pełną specjalizacją obejmującą psychografologię, grafologię kliniczną i badania pisma patologicznego, badania pisma z kopii,
- kładzie się zbyt mały nacisk na podnoszenie kwalifikacji wśród biegłych sądowych pismoznawców,
- główne problemy wynikające ze współpracy Sądów Rejonowych z biegłymi sądowymi ze wszystkich specjalizacji to nieterminowość i brak kontaktu z biegłymi,
- pracownicy Sądów Rejonowych zgłosili niedobór biegłych sądowych lekarzy, psychiatrów, psychologów.

Autorzy liczą na to, że Raport i wnioski z niego płynące dotrą do szerokiego grona i posłużą udoskonaleniu obszaru badania pisma ręcznego oraz współpracy między sądami a biegłymi sądowymi. Raport ten jest kolejnym z cyklu planowanych tego typu opracowań.

ZAŁĄCZNIKI

- a) Wzór ankiet sporządzonych na potrzeby przeprowadzenia badań.
- b) Klasyfikacja zawodów („Grafolog”) wraz z propozycją zmiany stworzonej przez Kancelarię Prawno-Grafologiczną i PTG Signum Manus.

Szanowni Państwo,

Niniejsza Ankieta jest autorskim narzędziem stworzonym przez Kancelarię Prawno-Grafologiczną i Polskie Towarzystwo Grafologiczne Signum Manus, zajmującymi się profesjonalnym i kompleksowym badaniem pisma ręcznego, szkoleniami w zakresie badania pisma ręcznego oraz prowadzeniem badań rozwojowych na rzecz pismoznawstwa w Polsce. Ankieta taką przeprowadzamy po raz kolejny. Z ubiegłorocznych badań został opracowany „Raport biegli sądowi pismoznawcy. Analiza prawna, opis stanu faktycznego, wyniki ankiety wraz z komentarzem”.

Ankieta jest w pełni anonimowa i posłuży wyłącznie do celów naukowo-badawczych. W ankiecie zawarte są pytania dotyczące wyłącznie biegłych sądowych zajmujących się szeroko pojętą analizą pisma ręcznego (pismoznawstwem/klasycznym badaniem pisma ręcznego/kryminalistycznym badaniem pisma ręcznego/grafologią/psychografologią/klinicznym badaniem pisma ręcznego/badaniem pisma patologicznego/badaniem dokumentów, itp.).

Wybraną odpowiedź należy zaznaczyć (kółkiem/iksem) lub udzielić odpowiedzi pisemnej/wskazać liczbę w przypadku pytań otwartych.

Uprzejmie prosimy o odesłanie uzupełnionej ankiety w formie skanu biuro@grupa-kpg.pl do 30.09.2024r.

Dziękujemy za poświęcony czas i wkład w badania rozwojowe, Zespół KPG i PTG Signum Manus.

Ankieta

1. **Ilu jest aktualnie biegłych z zakresu badania pisma ręcznego (bądź pismoznawstwa/ klasycznego badania pisma ręcznego/ kryminalistycznego badania pisma ręcznego/ grafologii/ psychografologii/ klinicznego badania pisma ręcznego/badania pisma patologicznego/badania dokumentów, itp.) wpisanych na listę biegłych sądowych w Państwa Sądzie Okręgowym? (Prosimy o wskazanie konkretnej liczby):**
 - a) Kobiety
 - b) Mężczyźni

2. **W jakim wieku są omawiani biegli sądowi? (Proszę o wskazanie konkretnej liczby w podanych przedziałach wiekowych):**
 - c) 25-35 lat
 - d) 36-45 lat
 - e) 46-55 lat
 - f) 56-65 lat
 - g) Powyżej 65 lat

3. Jakiego wykształcenia dominuje wśród wpisanych biegłych sądowych z ww. dziedzin? (Przy stopniu wykształcenia prosimy o wskazanie ilu biegłych posiada dane wykształcenie):

- a) Średnie
- a) Wyższe niepełne (studia licencjackie)
- b) Wyższe pełne (studia magisterskie)
- c) Studia podyplomowe
- d) Stopień doktora/doktora habilitowanego
- e) Tytuł profesora

4. Jakiego rodzaju szkoły/uczelnie zostały ukończone przez wskazanych biegłych sądowych? (Przy rodzaju szkoły/uczelni prosimy o wskazanie ilu biegłych ukończyło dany rodzaj szkoły/uczelni):

- a) Liceum/Technikum/Szkoła zawodowa
- b) Szkoła Policealna
- c) Uniwersytet/Politechnika – nauki humanistyczne
- d) Uniwersytet/Politechnika – nauki ścisłe/techniczne
- e) Szkoła policyjna
- f) Inne (proszę wymienić jakie)
-
-

5. W jakim przedziale czasowym zostały ukończone przez biegłych ww. szkoły/uczelnie? (Prosimy o wskazanie ilu biegłych ukończyło dany rodzaj szkoły/uczelni w danym przedziale czasowym):

- a) przed 1990 r.
- b) 1990-2000 r.
- c) 2001-2010 r.
- d) 2011-2020 r.
- e) 2021-obecnie

6. Czy oprócz wyżej wymienionego wykształcenia wskazani biegli sądowi posiadają dodatkowo ukończone studia/kursy/szkolenia z zakresu analizy pisma ręcznego? (Przy odpowiedzi TAK/NIE, prosimy o wskazanie konkretnej liczby biegłych):

- a) TAK
- b) NIE

7. W przypadku biegłych sądowych, którzy posiadają dodatkowo ukończone studia, kursy, szkolenia z zakresu analizy pisma ręcznego (bądź pismoznawstwa/ klasycznego badania pisma ręcznego/ kryminalistycznego badania pisma ręcznego/ grafologii/ psychografologii/ klinicznego badania pisma ręcznego/ badania pisma patologicznego/ badania dokumentów, itp.), prosimy o wskazanie w jakich instytucjach/ podmiotach/ szkołach/ uczelniach stricte związanych z dziedziną pismoznawstwa zostały one ukończone:

- a) Instytut Psychografologii
- b) Naczelna Rada Pismoznawcza
- c) NAO – Instytut Nieinwazyjnej Analizy Osobowości
- d) Inne (proszę wymienić jakie)
-
-
-
-
-
-

8. W jakim przedziale czasowym zostały ukończone przez biegłych ww. kursy, szkolenia? (Prosimy o wskazanie ilu biegłych ukończyło dany rodzaj kursu, szkolenia w danym przedziale czasowym):

- a) przed 1990 r.
- b) 1990-2000 r.
- c) 2001-2010 r.
- d) 2011-2020 r.
- e) 2021-2023 r.

Kancelaria
Prawno
Grafologiczna

9. Ilu biegłych sądowych z zakresu analizy pisma ręcznego, aktualnie wpisanych na listę biegłych, pełni obecnie swoją kadencję jako kolejną (przedłużało wcześniejszą kadencję)? (Prosimy o wskazanie konkretnej liczby):

.....

10. Czy biegli sądowi, którzy ponawiają swoją kadencję, są zobligowani przez Sąd do przedstawienia dokumentów dotyczących podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych z zakresu badania pisma ręcznego w minionej kadencji?

- a) TAK
- b) NIE

11. W przypadku wymogu przedstawienia dokumentów dotyczących podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych w ciągu ostatnich pięciu lat, jakiego rodzaju dokumenty są przedstawiane przez biegłych?

- a) Zaświadczenia o ukończonych kursach/szkoleniach
 - b) Certyfikaty
 - c) Świadectwa uczestnictwa w konferencjach naukowych
 - d) Inne
-
-

Dziękujemy.

Szanowni Państwo,

Niniejsza Ankieta jest autorskim narzędziem stworzonym przez Kancelarię Prawno-Grafologiczną oraz Polskie Towarzystwo Grafologiczne Signum Manus, zajmującymi się profesjonalnym i kompleksowym badaniem pisma ręcznego, szkoleniami w zakresie badania pisma ręcznego oraz prowadzeniem badań rozwojowych na rzecz pismoznawstwa w Polsce.

Ankieta jest w pełni anonimowa i posłuży wyłącznie do celów naukowo-badawczych. W ankiecie zawarte są pytania dotyczące biegłych sądowych ze wszystkich specjalizacji.

Wybraną odpowiedź należy zaznaczyć (kółkiem/iksem) lub udzielić odpowiedzi pisemnej/wskazać liczbę w przypadku pytań otwartych.

Ankiety należy przekazać do Kierowników każdego z Wydziałów Sądu, którzy na podstawie wywiadów z pracownikami poszczególnych sekcji, uzupełnią ankietę.

Uprzejmię prosimy o odesłanie uzupełnionych ankiet w formie skanu biuro@grupa-kpg.pl do 30.09.2024r.

Dziękujemy za poświęcony czas i wkład w badania rozwojowe, Zespół KPG i PTG Signum Manus.

Ankieta

1. **Jak oceniają Państwo dotychczasową współpracę z biegłymi sądowymi? (Prosimy o wskazanie odpowiedzi na poniższej skali):**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

bardzo źle bardzo dobrze

2. **Czy z perspektywy pracowników sądowych, mających bliski kontakt z biegłymi sądowymi, dostrzegają Państwo sytuacje problematyczne?**

- a) TAK (w przypadku zaznaczenia tej odpowiedzi, prosimy o przejście do pytania nr 3)
b) NIE (w przypadku zaznaczenia tej odpowiedzi, prosimy o przejście do pytania nr 4)

3. **Jakiego rodzaju sytuacje problematyczne napotykają Państwo we współpracy z biegłymi sądowymi? (Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź).**

- a) Utrudniony kontakt/brak kontaktu z biegłymi
b) Nieterminowość w sporządzaniu opinii

- c) Wątpliwości do karty pracy uzupełnionej przez biegłego
- d) Wątpliwości merytoryczne do wydanej opinii
- e) Odsyłanie niekompletnych/zniszczonych akt sądowych
- f) Inne (proszę wymienić jakie)

.....

4. Czy z perspektywy pracowników sądowych, mających bliski kontakt z biegłymi sądowymi, mają Państwo propozycje usprawnienia współpracy z biegłymi sądowymi? (W przypadku zaznaczenia odpowiedzi „TAK” prosimy o wskazanie konkretnych propozycji)

- a) TAK (prosimy wymienić jakie)

.....
.....
.....
.....

- b) NIE

5. Czy z perspektywy prowadzonych postępowań sądowych zauważają Państwo niedobór biegłych sądowych z konkretnej specjalizacji/dziedziny, który skutkuje m.in. przewlekłością postępowań, długim czasem oczekiwania na sporządzenie opinii przez biegłego? (W przypadku zaznaczenia odpowiedzi „TAK” prosimy o wskazanie konkretnych specjalizacji/dziedzin)

- a) TAK (prosimy wymienić specjalizacje/dziedziny)

.....
.....
.....
.....

- b) NIE

6. Prosimy o wskazanie nazwy wydziału od którego pochodzi uzupełniona ankieta:

.....

Dziękujemy.

ZAWÓD GRAFOLOG - PROPOZYCJA ZMIAN ZGŁOSZONYCH PRZEZ KANCELARIĘ PRAWNO GRAFOLOGICZNĄ SP. Z O.O. i POLSKIE TOWARZYSTWO GRAFOLOGICZNE SIGNUM MANUS SP. Z O.O.

Nazwa: Grafolog

Kod: 263408

Synteza:

Grafolog zajmuje się badaniem pisma ręcznego (treść, podpisy w różnej formie) z uwzględnieniem fizycznych i psychicznych warunków powstawania pisma. Wykonuje badania w zakresie grafologii kryminalistycznej, grafologii psychologicznej oraz grafologii klinicznej. W zakresie badań dokonuje pomiarów grafometrycznych dla wszystkich zjawisk graficznych (syntetycznych, topograficznych, motorycznych, mierzalnych i konstrukcyjnych) oraz analiz wyników pomiarów z uwzględnieniem czynników wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających na proces powstawania pisma.

Zadania zawodowe:

1. a) Badania pisma ręcznego w zakresie grafologii kryminalistycznej (gdy istnieje podejrzenie o ich sfalszowanie):
 - ✓ Porównawcze badania identyfikacyjne pisma ręcznego pod kątem ustalenia jego autentyczności tj. ustalenia wykonawcy na dokumentach typu: umowa, testament, pełnomocnictwo, potwierdzenie odbioru itp.
 - ✓ badania identyfikacyjne pisma ręcznego pod kątem ustalenia jego jednorodności tj. ustalenia czy w całości zostało sporządzone przez jedną lub więcej osób i w jednym czasie na dokumentach typu: umowa, testament, pełnomocnictwo, potwierdzenie odbioru itp.
 - ✓ badania pisma ręcznego pod kątem ustalenia przypuszczalnego okresu sporządzenia pisma na podstawie naturalnej fluktuacji cech graficznych (nie dotyczy ustalenia konkretnej daty naniesienia środka pisarskiego na podłoże)
 - ✓ badania pisma ręcznego maskowanego tj. pisma celowo zmienianego
 - ✓ badania pisma ręcznego odwzorowanego tj. pisma sporządzonego w wyniku fałszerstwa poprzez: naśladownictwo, kopiowanie, przeniesienie
 - ✓ badania pisma ręcznego osób spokrewnionych tj. pisma osób posiadających wspólny wzorzec kaligraficzny
 - ✓ badania pisma ręcznego w zakresie ustalenia kolejności naniesienia
 - ✓ badania pisma ręcznego z dokumentów stanowiących kopie
 - ✓ badania pisma ręcznego składanego na urządzeniach elektronicznych np. tablet
 - ✓ odczytywanie treści nieczytelnych zapisów

b) Badania pisma ręcznego w zakresie grafologii psychologicznej:

- ✓ badania pisma ręcznego pod kątem ustalenia cech osobowościowych osoby sporządzającej tekst
- ✓ badania pisma ręcznego w zakresie sporządzania profili osobowościowych
- ✓ analiza rysunków dzieci i dorosłych

c) Badania pisma ręcznego w zakresie grafologii klinicznej:

- ✓ badania pisma ręcznego patologicznego (pismo obrazujące zaburzenia prawidłowego procesu powstawania pisma, do jakich doszło w wyniku chorób, urazów, zaburzeń neurologicznych, psychicznych, motorycznych lub w związku z zażyciem środków odurzających; do pisma patologicznego zalicza się także pismo starcze)
- ✓ badanie pisma ręcznego pod kątem ustalenia stanu świadomości i stanu psychofizycznego osoby sporządzającej dokument (świadomość, samodzielność).

2.

d) Sporządzanie pisemnego raportu z każdego rodzaju badań pisma ręcznego, obejmującego obligatoryjne elementy, którymi są:

- ✓ część wstępna (dane personalne i specjalizacja autora badań, data sporządzenia, organ zlecający, dodatkowo sygnatura sprawy, postanowienie o powołaniu biegłego),
- ✓ część sprawozdawcza (spis materiału kwestionowanego i porównawczego, wskazanie i opis etapu badań, wskazanie metodologii, wykorzystywanych narzędzi i oprogramowania, raport z przebiegu badań)
- ✓ wnioski z badań,
- ✓ załączniki do raportu,
 - ✓ podpis

Dodatkowe zadania zawodowe:

- możliwość podjęcia pracy jako biegły sądowy grafolog.
- Lingwistyka kryminalistyczna – badania porównawcze treści dokumentów w celu ustalenia idiolektu piszącego (specyfika formułowania wypowiedzi pisemnych). Wykorzystywana np. w badaniu anonimów, wpisów internetowych.